

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Het werkzame woord

„En hierom danken ook wij God onophoudelijk, dat gij, toen gij het gepredikte woord Gods van ons hebt ontvangen, het hebt aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een woord van God, dat ook werkzaam is in u, die gelooft. Want gij, broeders, zijt navolgers geworden van de gemeenten Gods in Christus Jezus, die in Judea zijn...“

1 Thess. 2 : 13—14a.

Het ging Paulus niet om het geld der mensen.

De apostel Paulus werd door tegenstanders in Thessalonica beschuldigd. Waarvan? Dat is uit zijn verdediging in ons hoofdstuk wel ongeveer op te maken. Men heeft de apostel blijkbaar voorgesteld als een van de vele door Griekenland trekkende mannen, die door toespraken en wonderlijke daden ingang bij de mensen trachtten te verkrijgen. In Paulus' dagen werd Griekenland overstromd door predikers van alle mogelijke godsdiensten, filosofen, wonderdoeners, gochelaars en kwakzalvers. En al deze mensen probeerden op de zak van de bevolking te leven.

Allerlei motieven zullen deze rondreizende predikers en wonderdoeners tot hun activiteiten gebracht hebben. De een was verblind door zijn dwalingen en meende anderen voor zijn godsdienst of zijn filosofie te moeten winnen. Een ander meende werkelijk over bijzondere krachten te beschikken. Weer een ander was alleen maar een avonturier en wilde de mensen door zijn kunsten of prachtige theorieën het geld uit de zak kloppen.

Onder deze rondtrekkende predikers zullen ook wel Joden geweest zijn. Al is ons niet veel bekend van propagandatochten van de Farizeeën, op grond van Christus' woord in Matth. 23 : 15 (Gij trekt zee en land rond om één bekeerling te maken) is het niet onwaarschijnlijk, dat ook zij in Griekenland gereisd hebben om aanhangers te winnen. En zo wemelde het in die dagen van rondtrekkende godsdienstleraars, nieuwlichters, filosofen, wonderdoeners en bedriegers.

De apostel verweert zich in 1 Thess. 2 tegen de verdachtmaking dat hij een van die rondreizende predikers en wonderdoeners is. Zich zelf heeft hij in de prediking niet gezocht. Met gevaar van zijn leven heeft hij het Evangelie in Thessalonica verkondigd. Zijn rug was nog rauw van de geselslagen in Filippi.

Hij heeft niet getracht de mensen te behagen of de eer der mensen te ontvangen. Hij heeft zelfs geen geld van de Thessalonicensen willen ontvangen. Daaruit blijkt toch duidelijk dat hij niet was als de rondtrekkende godsdienstleraars, filosofen en kwakzalvers.

Wanneer wij deze handelwijze van de apostel op ons laten inwerken, begrijpen wij ook waarom de apostel juist in Griekenland geen tractement wilde ontvangen, hoewel hij de gemeenten herhaaldelijk heeft voorgehouden, dat hij recht op levensonderhoud had. Hij wilde door zo te handelen duidelijk onderscheiden zijn van de rondreizende filosofen en wonderdoeners. En de Here heeft het zo geleid dat Paulus dit kon doen. Opdat het verschil de Grieken goed duidelijk zou zijn, heeft de Here juist Paulus, die van hem het charisma der onthouding had ontvangen, naar Griekenland gezonden. Paulus was ontslagen van de dienst van het huwelijk en van de zorg voor een gezin en hij kon dus het Evangelie prediken en tegelijk voor zijn eigen levensonderhoud zorgen. Wanneer de apostel één vrouw en tien kinderen had gehad, zou hij niet naast de verkondiging van het Evangelie voor het levensonderhoud van zich zelf en heel zijn gezin hebben kunnen

zorgen door te werken met zijn eigen handen. Hij zou zelfs moeilijk zulke verre reizen hebben kunnen maken. Paulus moest naar Griekenland. En uit zijn optreden moest al te zien zijn dat hij geheel anders was dan de andere predikers en dat zijn boodschap enig was in zijn soort.

Hij predikte het werkzame Woord

Heel het tweede hoofdstuk van 1 Thess. is geschreven tegen de verdachtmakingen, die wij boven kort weergaven. Daarom herinnert Paulus de Thessalonicensen er aan dat hij bij hen zo geheel anders is opgetreden dan de rondtrekkende filosofen en avonturiers.

Met gevaar van zijn leven verkondigde hij het Evangelie. De Here gaf hem daartoe de moed. Hij werkte daarbij dag en nacht. Het ging hem niet om het geld der Thessalonicensen. Hij verkondigde het koninkrijk en de heerlijkheid Gods, vs 12 en vermaande hen als een vader, vs 11 en koesterde hen als een moeder, vs 7. Er is veel waarvoor de apostel kan danken. De Thessalonicensen hebben zich bekeerd van de afgoden tot de levende God, 1 : 9 en zij hebben de prediking aangenomen niet als een woord van mensen maar als een woord van God.

Nu moeten zij zich niet laten overbluffen door de verleiders. Zij weten het toch heel goed — Paulus dankt er God nog elke dag voor — dat in de prediking een boodschap van God tot hen kwam. Zeker, een mens sprak tot hen. Maar hij was een gezant van God. God zelf sprak door hem. De Here zag naar hen om in zijn barmhartigheid. Hij stak de armen naar hen uit. En hun hart werd geraakt door de liefde Gods. Zij erkenden dat het Evangelie niet een mensenwoord maar een woord van Gods erbarmen over hen was.

Daarom wérkte dat woord ook. Het raakte hun hart aan en zette heel hun leven om. Zij bekeerden zich van de afgoden tot de levende God. Heel hun leven werd veranderd. De grondvesten van hun bestaan werden bewogen. De schellen vielen hun van de ogen. Hun hart werd anders en hun denken, willen, gevoelen en doen. Zij leerden de Here lief te hebben en Hem alleen te dienen.

De werkzaamheid van het Evangelie te zien uit de vervolging.

Omdat het werkzame Woord hen zo fundamenteel had aangegrepen en veranderd, durfden zij alleen te staan en hadden zij de vervolging van hun volksgenoten er voor over. Zo waren zij navolgers geworden van de gemeenten in Judea, die door de Joden vervolgd werden.

De werkzaamheid van het Woord Gods is te zien in de vervolging. Het Evangelie is een kracht Gods tot redding voor een ieder die gelooft. Door het Evangelie verlost de Here en maakt Hij andere mensen. Het Evangelie doet de mens in de wortel en de totaliteit van zijn leven anders worden. Het verandert hem in de diepte en de ganse breedte van zijn bestaan.

En dan komt de vervolging. Dat is altijd zo geweest. De profeten onder het Oude Testament zijn vervolgd. De Here Jezus is gedood. Het is altijd hetzelfde lied. Vervolging en kruis horen bij het geloof in het Woord van God als rook bij het vuur. Want het Evangelie spreekt van de schuld en de zonde als de grote ellende en van Gods genade en liefde als het grote geluk van de mens. Het Woord van God verandert haters in liefhebbers van God. Tegen die boodschap en die verandering verzet de ongelovige mens zich. Om het volgen van een of andere theorie be-

gint de wereld geen vervolging. Wel om het geloof in het Evangelie Gods. Uit de vervolging blijkt de diepte en het totalitaire van de boodschap van het Woord Gods en de fundamentele en heel het leven omvattende verandering daardoor veroorzaakt. Veelbetekend is het woordje „want“ in vs 14. Het Woord is werkzaam, „want“ gij wordt vervolgd.

Natuurlijk geeft de apostel hier niet een bewijs, waardoor de ongelovige tot geloof gebracht kan worden. Een mens kan nooit door logische bewijsvoering tot geloof gebracht worden. Geloof rust niet op logisch denken. Hier wordt een „bewijs“ gegeven voor hem, die reeds gelooft. Paulus spreekt van de kracht van het Woord Gods, die aan de gelovige zichtbaar is om de vervolgd gelovigen op te beuren en te troosten. Het Woord heeft het kind van God uit de massa der verlorenen uitgelicht. Het Woord doet zichtbaar en hoorbaar bij de Christus horen. Daartegen verzet de wereld zich zó, dat zij tot vervolging overgaat.

Paulus zegt niet dat de werkzaamheid van het Woord duidelijk is uit allerlei gevoelens, die wij in ons bevinden. Uit de vervolging! Hij die naar het Woord Gods hoort, wordt toegebracht tot het volk Gods dat gered is en straks in de eeuwige heerlijkheid van de Christus zal delen. En de Christus en zijn volk heeft de wereld altijd gehaat.

Dit alles moet ons in het lijden troosten. Ons overkomt niet iets bijzonders. Practisch alle gelovigen kennen dit in mindere of meerdere mate. Het is de oude vijandschap tegen God en zijn volk.

Wij gaan om met ongelovige burens, collega's en kennissen. Wanneer wij daarbij uit dezelfde wortel leven, dezelfde levensstijl vertonen, uit dezelfde donkerheid en angsten in de grond der zaak leven, wanneer men niet merkt dat wij van en voor iets anders leven dan zij en het van ons leven niet afstraalt dat wij bij de Christus horen, krijgen wij niet de minste moeite met hen. Wij moeten ons dan echter wel afvragen of wij wel werkelijk christenen zijn. Want vervolging is het normale. Daaruit blijkt de kracht van Gods Woord.

Veelzeggend is het woordje „want“ in het begin van vs 14.

Er zijn tijden dat de Here de gelovigen ruimte geeft. Dan staan zij zelfs in de gunst bij de mensen. De Here geeft dan aan hun woord en wandel een bijzondere ingang. Maar meestal ervaren zij spot, minachting, achteruitzetting en vervolging. Het woord van de Christus, blijft in zijn algemeenheid staan: „Zij hebben Mij vervolgd, zij zullen ook u vervolgen“ en „een discipel is niet meerder dan zijn Heer“. Wij moeten ons door het lijden niet uit het veld laten slaan. Het is altijd zo geweest. De wereld heeft zich altijd verzet tegen de Here en zijn volk. Wij moeten ons niet in de war laten brengen. Anders kunnen wij het lijden niet meer dragen. Wij moeten ons laten troosten door het apostolisch woord. Wij hebben in het Evangelie het werkzame goddelijke Woord aangenomen. Want wij worden evenals de oude kerk in Judea vervolgd.

Oegstgeest.

R. Brands.

Gods kinderen zondigen duur, héél duur! God is niet zoetsappig. Misschien hebt u dat zelf ervaren. Hoe smartelijk ook, deze ervaring is heilzaam omdat zij, als middel in Gods reddende hand, tot bekering leidt. Helaas, omdat wij zo lang over bekering doen, moet de Heer ons vaak zo langdurig kastijden.

N. Baas.

Verscheidenheid

We zullen het er wel over eens zijn, dat er onder de mensen veel verscheidenheid is. Geen twee personen zijn helemaal aan elkaar gelijk. Tweelingen, die door vreemden niet uit elkaar kunnen gehouden worden, zijn voor de ouders duidelijk onderscheiden. Niet alleen in vorm van lichaam en gelaat, maar ook in aard en aanleg en karakter. Er is in Gods schepping een onoverzienbare verscheidenheid, waarin uitkomt de veelkleurige wijsheid Gods. En zo is het ook in de mensenwereld. Er is verscheidenheid van ras, wat in onze dagen, nu de wereld zo klein wordt, tot velerlei moeilijkheden aanleiding geeft. Er is grote verscheidenheid van volken. Een Engelsman heeft typische eigenaardigheden, waardoor hij zich van een Fransman of een Duitser onderscheidt. De eerste is over het algemeen flegmatiek, de tweede is levendig, de derde is gründlich of radicaal.

Maar onder elk volk is de verscheidenheid ook weer groot. Een Groninger is anders dan een Zeeuw, een Limburger verschilt in veel opzichten van een Fries en zo zouden we kunnen doorgaan. Maar bij alle verscheidenheid is er toch iets dat al die verschillende mensen verbindt. Ze vormen één natie, ze behoren tot één volk. En in spannende dagen komt die éénheid bij alle verscheidenheid duidelijk uit.

Nu zal ieder wel erkennen, dat er in de mensenwereld grote verscheidenheid is en mag zijn. Maar het schijnt erg moeilijk om de onderscheidenheden in de kerk te erkennen en te waarderen. Ik zeg niet, dat dit in de wereld altijd even gemakkelijk gaat. Maar ik meen wel, dat we in de kerk daarmee nog meer moeite hebben dan daarbuiten.

Het komt me voor, dat we meer oog moeten krijgen voor de verscheidenheid in de kerk des HEREN, dan wij gewoonlijk wel hebben. Dan zullen we elkaar gemakkelijker verdragen en lichter bij alle verscheidenheid de eenheid bewaren.

We moeten maar niet denken, dat het in de kerk ooit anders is geweest. Laten we maar eens denken aan de apostolische kerk. Wie waren daar lid van? Gelovigen van velerlei afkomst. Daar waren sommigen, die uit het Jodendom waren getrokken. Hun afkomst had vanzelfsprekend invloed op hun inzichten en gewoonten. Ze konden maar moeilijk loskomen van de viering van de Sabbat, waarbij ze waren groot gebracht. Verder wendden ze maar langzamerhand aan het eten van alle spijzen. Want ze waren „gepakt en gemazeld” in de onderscheiding van reine en onreine spijzen. Wie uit de kring der Farizeeën was gekomen was allicht gewoon op bepaalde dagen te vasten. Ze konden de vrijheid, die ze in Christus hadden, maar bezwaarlijk aan. Er is heel wat tijd over verlopen eer ze van allerlei tradities af waren. De eerste generatie zal er wel nooit helemaal los van gekomen zijn. Vandaar het besluit op het zogenaamde apostelconvent waarvan Hand. 15 spreekt.

Heel anders waren de christenen, die eenheidens verleden hadden. De brieven van de apostelen getuigen ervan, hoe moeilijk zij met allerlei zeden en gewoonten konden breken. Ze zullen ook wel grote moeite hebben gehad om er een beetje in te komen, wat die jodenchristenen toch eigenlijk bezielde. En omgekeerd zal het wel net zo geweest zijn.

Bovendien waren er allerlei andere verscheidenheden in de oudste gemeenten. Er waren slaven en heren, mensen van hoge komaf en anderen van lage staat. We krijgen de indruk uit de eerste brief aan de Korinthiërs, dat deze verscheidenheid zelfs moeite gaf bij de viering van het Heilig Avondmaal. Toen ik voor enige tijd schreef over de eenheid heb ik deze en andere verschillen al genoemd. Het lijkt me niet nodig ze te herhalen.

We kunnen er wel op aan, dat de verscheidenheid door alle eeuwen heen in de kerk groot is gebleven. We moeten het niet vreemd vinden als dat in onze dagen ook zo is. We moeten dat zelfs niet anders willen. Zondige verschillen moeten we bestrijden. Tegenstellingen, die een gevolg van de zonde zijn, moeten we haten en trachten uit te roeien. Maar we moeten er oog voor hebben, dat al Gods werken een wonderlijke veelvormigheid vertonen. Er zijn geen twee bomen aan elkaar gelijk, zelfs geen twee bladen van een boom. Zo is het ook in de mensenwereld. Zo is het ook in de kerk. Zo mag en zo moet het ook in de kerk zijn. Een groot man heeft eens het

geveleugelde woord gesproken: „Eenvormigheid is de vloek van het moderne leven”. Of dat alleen van het „moderne leven” geldt waag ik te betwijfelen. Maar dat er grote verscheidenheid in de kerk mag en moet zijn staat voor mij wel vast.

* * *

Daar ik zelden in het buitenland geweest ben en over de kerk in Canada of Amerika of Australië moeilijk kan oordelen zal ik maar niet veel zeggen over de buitenlandse kerken. Maar zonder met finesses op de hoogte te zijn durf ik toch wel zeggen, dat een ware kerk des HEEREN, in welk land ter wereld ook, er anders uitziet dan diezelfde kerk in ons vaderland. Emigranten zullen — alleen al vanwege de taal — aanvankelijk wel hun eigen kerkelijk leven trachten over te planten op vreemde bodem. Maar op de duur krijgt hun kerk toch een ander „gezicht” dan in het oude vaderland. En dat is niet te veroordelen maar te waarderen als ik mij niet vergis.

Doch laten we maar dicht bij huis blijven. Een plaatselijke kerk in het Zuiden van ons land ziet er anders uit dan een kerk in het Noorden. Een kerk in het Westen van ons land is anders dan één in het land van Saksen. Hier zal men langer vasthouden aan oude tradities, daar zal men er vlugger los van zijn. Dat zal uitkomen bijv. in de viering van de Zondag, waarbij de traditie een sterke rol speelt. Dat zal ook uitkomen in allerlei levensgewoonten. We moeten zeer voorzichtig zijn met elkander te veroordelen. Toen ik indertijd van de pastorie in Hommerts verhuisde naar die van Voorthuizen heb ik allerlei verscheidenheid duidelijk gemerkt. Een Fries is nu eenmaal anders dan een Veluwnaar. Ook een gelovige Fries is anders dan een gelovige bewoner van de Veluwe. Waarmee dat alles samenhangt durf ik niet te zeggen. De volksaard spreekt een woordje mee en de traditie niet minder. Sociale factoren waarschijnlijk ook. Maar hoe dan ook, de verscheidenheid was en is groot. En dat zal altijd ook wel zo blijven. Daar moeten we niet om treuren. De ene gemeente moet de andere om allerlei verscheidenheden niet veroordelen. Tenzij duidelijk kan worden aangetoond, dat zondige tradities worden aangehouden of zondige inzichten worden gehandhaafd. Tegen de zonde moeten we strijden, maar de veelvormigheid in het leven van Gods volk moeten we niet trachten te onderdrukken. De secte zoekt eenvormigheid in alles. Zij wil een gemeenschap van gelijk-denkenden en gelijk-sprekenden en gelijk-handelenden. Wat er op neerkomt, dat men één voorman naspreekt en nadoet. Al wat anders gevoelt en denkt en spreekt en doet wordt vervloekt. Maar zó zal het in de kerk van Jezus Christus niet zijn.

In een kerkverband is het gevaar soms levensgroot aanwezig om alles en allen gelijk te schakelen. In een plaatselijke kerk is bijv. de begeerte om vaker dan 4 of 6 maal per jaar het Avondmaal des HEREN te vieren. Ik zou zeggen: doen! Waarom niet? Maar ik meen me te herinneren, dat van een kerk — geen vrijgemaakte — het verzoek ging naar de synode om hier een algemene regel te stellen. Naar mijn mening heeft een synode hier geen algemene regel te stellen, daar de toestand in de verschillende kerken zeer verschillend is. Men zal zulke zaken aan de vrijheid der plaatselijke kerken moeten overlaten. Als ik lees wat er in de Hervormde kerk en in de Gereformeerde kerken (niet vrijgemaakt) zoal geregeld wordt, vaak op aandrang vanuit de plaatselijke kerken, dan vrees ik dat men daar een eenvormigheid wil, die met de verscheidenheid van de plaatselijke kerken in strijd is.

* * *

Ik wil nog op een ander gevaar wijzen, dat levensgroot aanwezig is. Dit gevaar dat een kerkeraad bij het verkiezen van ambtsdragers angstvallig toeziet, dat geen broeders op tal komen, die wat anders denken of willen, dan de dominee of de meerderheid van de kerkeraad. Of — wat ook voorkomen kan — dat de kerkeraden van een grote kerk er voor waken, dat ze geen dominee krijgen, die niet net zo denkt of spreekt of preekt dan de andere predikanten. Dat kwaad heeft altijd al bestaan. Maar een kwaad is het.

Ik herinner mij het volgende geval. Iemand

UIT DE INHOUD:

Het werkzame Woord	R. B.
Verscheidenheid	H. J. J.
De Unionville Conferentie	J. M.
Geen troostprijs, maar de Enige Troost	H. J. S.
Verzen van Voeten	L. V.
Rondblik	Spectator
Persschouw	C. V.
Kerknieuws	
Een vraag naar dankbewijzen	

had mij horen preken. Hij was kerkeraadslid ergens in ons vaderland. Zonder „man en paard” te noemen zal men wel aannemen dat het waar is. Men kan dat gerust doen. Blijkbaar had de preek die broeder wel voldaan, want hij begeerde mij wel in zijn gemeente, waar een vacature was. Maar hij kwam in de loop van de week eens met mij praten. Ik wist van de prins geen kwaad en gaf vrijuit mijn mening over allerlei zaken, die aan de orde van de dag waren. Het zal omstreeks 1943 geweest zijn. Na afloop van het gesprek zei de broeder, met de deurknop van de buitendeur in de hand: „We moeten u in X niet hebben!” Op mijn verbaasde vraag wat hij daarmee bedoelde antwoordde hij: „Ik was van plan u voor te stellen aan de kerkeraad als opvolger van ds die en die. Maar ik heb gemerkt, dat u het met onze dominees niet eens is en daarom moeten wij u niet hebben”.

Ik heb hem toen gezegd, dat ik niet op een beroep zat te wachten, maar dat ik zulk een methode van beroepen slecht vond. Verkondigde ik het Evangelie niet? Week ik af van het Woord des HEREN of van de Belijdenis? Daarvan was volgens hem geen sprake, maar het ministerie, d.w.z. de dominees samen moesten het in alles eens zijn. Waarmee ik het ganselijk oneens was en ben.

Een broeder moet niet geweerd worden uit de kerkeraad, omdat hij een bepaald blad leest. Welk blad dat is doet er beslist niet toe. Een dienaar des Woords moet niet van een tal geweerd worden — heimelijk of openlijk — omdat hij over dit of dat anders denkt en spreekt dan de kerkeraad. Of omdat hij op een vergadering is geweest, waarvan „men” niet veel goeds weet te zeggen. Hoewel men vaak niet eens weet, wat daar gezegd en gedaan is. Ik hoop, dat alle dominees en kerkeraadsliden het hiermee eens zijn. En dat men zich dan ook voor deze gevaren wacht. De HERE geeft verscheidenheid van gaven en verscheidenheid van inzichten. Wie een kerk begeert waar alles „koekoeken-zang” is begeert een andere kerk dan de HERE wil.

* * *

Het is niet gemakkelijk de verscheidenheid, die er in de kerk des HEREN mag zijn te aanvaarden. Er zijn allerlei inzichten in verschillende zaken, die nogal uiteenlopen. Als iemand een bepaald inzicht heeft, dat naar zijn overtuiging wel gefundeerd is, dan kan hij er moeilijk inkomen, dat niet allen dit inzicht delen. Wij kunnen moeilijk in elkaanders gedachten komen. Dat zullen we toch moeten leren. Het is goed zich eens voor te stellen hoe anderen aan andere inzichten komen.

Ik denk bijv. aan de discussie, die er geweest is tussen dominees en dokters over de kwestie van de geboorteregeling zal ik maar zeggen. De meningen liepen nogal uit elkaar. Hoe komt dat toch, dat de artsen vrijwel allen hier meer moeilijkheden zagen dan de dominees? Waarschijnlijk omdat zij in hun arbeid met meer moeilijkheden of andere moeilijkheden in aanraking komen dan de theologen. Als een hele groep andere gedachten heeft over dit onderwerp, dan mogen de dominees zich wel eens afvragen: „Als wij nu dokter waren, zouden wij dan allicht ook zo denken als die broeders?” En de dokters mogen zich afvragen: „Als wij dominee waren zouden wij dan allicht ook zo denken als zij?”

We moeten trachten ons in de ervaringen en gedachten van anderen te verplaatsen. Dan verketteren we elkaar niet gauw, maar zoeken samen naar de oplossing bij het licht van het Woord des HEREN. Hetzelfde is ook te zeggen van het verschil van inzicht tussen theologen en geologen inzake de vragen rondom Genesis 1. Waarom zitten alle christen-geologen hier met moeilijkheden? Als ik geoloog was zou ik dan anders zijn of anders

denken? Waarschijnlijk niet. We zullen een beetje meer vertrouwen moeten hebben in elkaar. Naar I Kor. 13 : 7, waarvan ds Vonk in z'n parafraze schrijft: „Onderlinge liefde is de moeder van twee dochters: wederzijds vertrouwen in en goede verwachting van elkaar”. Als dat vertrouwen er is zal allerlei verscheidenheid de waarachtige eenheid in de HERE niet verstoren.

H. J. Jager.

De Unionville Conferentie

Op 29, 30 en 31 augustus werd in Unionville, Ontario, Canada, een conferentie gehouden, die haar naam simpelweg ontleent aan het plaatsje waar het conferentie-oord ligt — Unionville — vlakbij Toronto gelegen. Ook het vorig jaar werd daar een soortgelijke conferentie gehouden. En, als ik mij niet vergis, voor het eerst een jaar dáárvoor.

Deze conferenties zijn belangrijker dan het kleine plaatsje, waar zij gehouden werden, zou doen vermoeden. Zij worden belegd door een nog jonge, maar levenskrachtige vereniging. De „Vereniging ter bevordering van gereformeerde, wetenschappelijke studies” geheten. De officiële naam is natuurlijk een Engelse naam. Ik geef voor het vaderland weg een vertaling daarvan in het Nederlands. Wilt U de officiële naam? Hier is hij: Association for Reformed Scientific Studies. Of afgekort (ze houden daarginds van afkortingen en initialen, „net als bij ons”, zegt een chauvinist, die voor het eerst in het buitenland is — en die van alles wat hij waarneemt zegt: „net als bij ons” of „anders dan bij ons”) — A.R.S.S. Spreken wij ook niet van de A.N.W.B., de I.C.C.C., de N.H.R.M., de P.T.T. en de W. de W.? Ja, de Wee de Wee, daar heeft de A.R.S.S. wel wat mee te maken. Daar heeft ze veel mee te maken. De opzet en de doelstelling, en de dominerende inzichten, en de overtuiging dat voor studerende jonge mensen broodnodig is, dat zij de wijsgerige grondvragen onder de ogen leren zien bij het licht van de heilige Schrift. Dat zij maar niet naïef-weg, als ik dat zo mag uitdrukken, aan hun vakstudie aan de universiteit of hogeschool beginnen, onder leiding van een of andere professor, die misschien wel positivist is of atheïst of existencialisist, in de mening, „dat doet er niet toe”. Mijn professor is knap in z'n vak, en wat hij „gelooft” dat heeft met zijn leidinggeven in de studie niets te maken. Hij kent de zaken waarover hij doceert en ik kan veel van hem leren. En mijn christen-zijn, mijn geloven in de Here Jezus, heeft niets te maken met zijn doceren en met mijn studie. Mijn studie is een zaak van de universiteit, het laboratorium en mijn studeerkamer. En mijn geloven? Wel, dat bewaar ik voor de zondag in de kerk. Dàar geloof ik in het evangelie. In de week, als ik studeer, dan studeer ik met de bijbel dicht. In de week dan ben ik in mijn wetenschappelijk werken misschien wel aan het denken en werken als een evolutionist of als een positivist. In mijn wetenschappelijk bezigzijn geloof ik de theorieën, welke van darwinistische zijde worden verkondigd, maar 's zondags probeer ik weer te geloven in de bijbel. Op deze wijze heeft mijn naïef-beginnen aan mijn vakstudie aan de universiteit tengevolge dat ik mij in grote moeilijkheden heb begeven; moeilijkheden waar ik niet meer uitkom. Moeilijkheden vanwege de tweedeling van mijn leven. Enerzijds is daar mijn „wetenschapsgeloof” en anderzijds mijn „zondagsgeloof”.

De Wee en Wee heeft tegen deze naïeve instelling zeer positief positie gekozen en heeft de noodzaak van een calvinistische of christelijke wijsbegeerte gezien. Een wijsbegeerte waarin de grondvragen betreffende het leven zelf, en de eenheid des levens, helder worden ingedacht bij het licht van Gods Woord. En niet alleen heeft de Wee de Wee die noodzaak gezien. Zij heeft onder leiding van de eerste prominente figuren als Dooyeweerd en Vollenhoven de grondslagen gelegd voor en van een Calvinistische wijsbegeerte in de moderne tijd. Een wijsbegeerte die vooral de éénheid van het mensenleven voor God in zijn religieuze zin, heeft doorschouwd en duidelijk gemaakt.

Welnu in Canada is men tot het inzicht gekomen, dat de studerende jongelui, die de Highschool doorlopen hebben (en de Highschools in Canada zijn evenals in de Ver.

Staten van Amerika, openbare scholen voor verreweg het merendeel) en die verder zullen gaan, hetzij naar een college of een universiteit, broodnodig schriftuurlijke leiding behoeven bij het leren zien van de grondvragen, de wijsgerige achtergronden en vooringenomen standpunten. Kortom, dat deze jongelui van christelijken huize geholpen moeten worden, opdat zij zullen leren verstaan, dat er geen neutrale wetenschap bestaat noch bestaanbaar is. Opdat zij zullen leren zien, dat hun knappe professor in de biologie of in de psychologie in zijn onderwijs uitgaat van vóór-ondersteld **geloven**. Van zijn gelóven, ja, óók dan als hij zegt, en misschien eerlijk meent, dat hij niet gelóóft, maar dat hij van het redelijk denken uitgaat; óf als hij zegt, dat hij van de redelijkheid; of van de irrationaliteit van de dingen uitgaat. Zij zullen moeten leren zien, dat hun professor, die positivist is, en die zegt dat wijsgerige vragen en religieuze vragen tot de *metaphysica* behoren, en dat *metaphysica* uitgaat boven hetgeen een mens kan weten, en dat hij zich derhalve met zulke vragen helemaal niet ophoudt, óók van een religieus vóóroordeel uitgaat namelijk van dit vooroordeel, dat het mogelijk is zonder enige belangstelling voor God, de Schepper en de zonde en de Verlosser, klaar te komen op aarde. Dit is een gelóóf. Een gelóóf, dat het in de vervreemding en de verduistering van dit leven, zonder het Waarachtige Licht, juist goed is.

Om de studerende jongelui van christelijken huize in deze behulpzaam te zijn is de „Vereniging ter bevordering van gereformeerde wetenschappelijke studies” in het leven geroepen. Voorlopig is men begonnen eens per jaar, in de maand augustus, vóór dat de nieuwe cursussen aanvangen, in Unionville een conferentie te beleggen, waar lezingen worden gehouden met brede gelegenheid tot discussie. Deze lezingen handelden dit jaar over de wijsgerige grondvragen, en over het evolutionisme en tenslotte over de christelijke benadering van de hedendaagse politieke vragen. Belangrijke onderwerpen. Over elk van deze drie onderwerpen werden op drie achtereenvolgende dagen, drie inleidingen gehouden. Over het eerste onderwerp was de inleider prof. dr Van Riessen, over het tweede, het evolutionisme, prof. dr Duyvené de Wit, en over het laatste, de christelijke benadering van de politieke vragen, sprak prof. dr E. Runner van Grand Rapids. U ziet Nederland was goed vertegenwoordigd. In de eerste plaats in de persoon van prof. Van Riessen. Voorts ook in prof. Duyvené de Wit, die wel in Zuid-Afrika woont, maar een nederlander is. En prof. Runner. Hij is een amerikaan, maar een amerikaan, die net zo goed Nederlands spreekt als Amerikaans, misschien nog beter. Voorts was ter conferentie aanwezig prof. dr Vollenhoven van Amsterdam, die op de avond van de huis-houdelijke vergadering, het slotwoord sprak. En die dat in het Nederlands deed zonder dat voor een op de voet volgende vertaling gezorgd was. Op zulk een uur zou men even denken, dat men niet in emigrantengringen maar dat men nog in Nederland toevoelde. Overigens moet men met zulke niet-vertaalde toespraken en lezingen voorzichtig omgaan. Mijn goede amerikaanse vriend, belangstellende dominé uit een amerikaanse kerk, moest die hele avond er maar bij zitten. Het merendeel van de studerende jongelui verstaat nog wel Nederlands. Dat was mijn indruk. Maar dat gaat snel minder worden. En men moet die Amerikaanse belangstellenden, die komen uit niet-Nederlandse kring vooral niet afschrikken. Nog een andere Nederlander, die op dit moment pas op het amerikaanse continent aangekomen was, heeft op één van de avonden een lezing gehouden over het verstaan van

beeldende kunst. Het was een lezing bij lichtbeelden. Deze spreker was de in onze kringen welbekende dr H. R. Rookmaaker.

Zoals u met mij kunt constateren — Nederland was zo goed vertegenwoordigd, dat men zich af en toe in Nederland waande. Maar Canada is geen Nederland. En de Ver. Staten van Amerika zijn geen Nederland. Zal deze grondige aanpak, die van Nederlandse origine is, in Canada en vooral in Amerika goed aanslaan, dan zal daarvoor niet alleen nodig zijn de grondige en gedegen kennis en het gelovig enthousiasme dat er is, maar ook dat men zich goed realiseert, dat men niet in Nederland is. De Christelijke Geref. Kerk heeft ongeveer een eeuw nodig gehad om in de Ver. Staten te integreren en zodoende de gelegenheid te krijgen aan te slaan bij de Amerikanen. Laat het met deze beweging die kant niet opgaan. Het is mooi, dat men de kinderen van eigen christelijke huize helpt bij hun studie, maar het zou nog veel mooier zijn als men ook buiten de kringen van de nederlandse emigranten van calvinistische huize, ingang zou kunnen krijgen in de rechtgelovige christelijke kringen in de Ver. Staten. Dit laatste zal niet zo gemakkelijk zijn. Juist de rechtgelovige en Schriftgetrouwe kringen in Amerika, (waar men veel liefde voor de Here en Zijn dienst vindt), zijn sterk onder invloed van de zogenaamde fundamentalistische richtingen. In deze fundamentalistische richtingen domineert niet zozeer het Arminianisme gelijk men, in navolging van ds H. Hoeksema vaak zegt onder ons — maar het Dispensationalisme met daaraan verwante denkbeelden omtrent het millenium.

Dit Dispensationalisme en het Pre-millennialisme maakt deze kringen steriel voor activiteiten op het gebied van onderwijs, studie, politiek en maatschappij. Het zou een zegen kunnen zijn als de invloed van het schriftuurlijk denken met betrekking tot alle levensgebieden, in deze echt Amerikaanse „trouwe” christelijke kringen kon binnendringen. Deze A.R.S.S. zou haar volle aandacht aan deze zaak moeten geven naar mijn mening. Daartoe is nodig, dat zij het opvallend nederlandse karakter dat deze conferentie voor een deel nog kenmerkte, beslist kwijtraakt! En er is meer nodig. Er is ook nodig, dat zij iets van het goede van de geest van het puritanisme zal leren verstaan. Devotie in de eredienst. Praktische gemeenschappelijke oefening in het bidden. Van deze dingen heeft de generatie, die uit de gereformeerde kringen uit Nederland afkomstig is (of zij uit synodale of uit vrijgemaakte kringen stammen maakt in dit opzicht geen verschil) gans geen begrip. En de Nederlandse gereformeerden stoten daardoor andere christenen vaak eer af dan ze te winnen. Bovendien zal ook goed bedacht moeten worden, dat men niemand wint door alleen maar negatieve kritiek te hebben op hetgeen fout wordt geacht bij hem. Men zal positief moeten bouwen en door positief te bouwen anderen moeten trachten mee te krijgen.

We gaven vrijmoedig enkele kritische opmerkingen omdat we het doel der Vereniging zo uiterst belangrijk achten. Het doel der Vereniging? Wij schrijven het hier letterlijk af.

„Het doel van de Vereniging zal zijn het ondernemen of bevorderen van al die activiteiten, waarvan men denkt dat ze bevorderlijk zullen zijn aan de ontwikkeling van schriftuurlijk geleide studie en wetenschappelijke ondernemingen — en met name het vestigen, besturen en tot ontwikkeling brengen van een christelijke universiteit — teneinde in deze weg mannen en vrouwen toe te rusten om het Woord Gods in al zijn kracht invloed te doen oefenen op het gehele leven”.

U ziet (in de grond) het machtige ideaal van Kuyper. Het Woord Gods zijn invloed op alle terreinen van het leven. Kuyper stichtte teneinde dit ideaal te verwezenlijken in 1880 de Vrije Universiteit.

Willen deze broeders hetzelfde in Canada? Zij spreken in de doelstelling van de Vereniging immers over een universiteit? Ik geloof niet, dat hun gedachten, zoals deze in de geformuleerde doelstelling omschreven staan, willen zeggen, dat zij een universiteit beogen. Daartoe ontbreken zeker op dit moment de middelen en mogelijkheden. Maar men kan ook zonder een complete universiteit — universitair werkzaam zijn. Men denke aan leerstoelen, zoals de Ver. voor Cal-

vinistische Wijsbegeerte hier te lande die heeft aan verschillende rijksuniversiteiten. Er zijn op bescheiden schaal soms grote mogelijkheden, wanneer God in de eerste plaats, de mannen geeft. Men denke aan een figuur als Bilderdijk, die nimmer hoogleraar in de officiële zin is geweest, maar òf hij een school heeft gevormd! En òf hij invloed heeft uitgeoefend op de gang van zaken in Nederland.

De Vereniging stelt zich als ideaal: vrije studie. Er is een paragraaf in het derde artikel van haar Constitutie, waarin zij zich over deze vrije studie onomwonden uitsprekt. Die vrije studie — welk gereformeerd mens zal er tegen zijn? Toch is en blijft zij in de praktijk altijd tot moeilijkheden aanleiding geven. Ik geef hier de paragraaf door, welke de Vereniging in haar Constitutie heeft gewijd aan de academische vrijheid.

In het begin van het betreffende artikel is uitgesproken dat de Vereniging gelooft, dat de Schrift zekere fundamentele beginsels openbaart met betrekking tot studie en vorming.

Eén van deze beginsels, die de Schrift zou openbaren, is volgens dit artikel, dat van de academische vrijheid. En dit betekent — ik volg nu de letterlijke tekst van de paragraaf — „dat wetenschappelijke arbeid dient te worden ondernomen in de door God gegeven vrijheid van gehele en vrijwillige onderwerping aan het Woord van God en de goddelijke wetten die het menselijke leven normeren. De verantwoordelijke vrijheid van de wetenschappelijke werker moet worden beschermd tegen elke binding of overheersing van kerk, staat, industrie of andere maatschappelijke instantie”.

Wij onthouden ons van het maken van opmerkingen over deze omschrijving van het principe der vrije studie. Onze bedoeling was bij het schrijven van deze regelen voornamelijk onze lezers te wijzen op dit prachtige initiatief en enthousiasme van deze Vereniging in Canada. Uit het geciteerde over het beginsel der vrije studie blijkt, dat deze arbeid niet onder overheersing van een kerkelijke richting staat of staan mag — naar de bedoeling der Vereniging.

J. Meester.

snel de débacle: de held wordt aanstonds door slaap overmand, en na zeven dagen en nachten wordt hem, die zelf meende slechts even een moment tegen de slaap te hebben moeten worstelen, het bewijs geleverd dat hij al die tijd vast geslapen heeft: de nederlaag is volkomen.

En nu geschiedt iets merkwaardigs in de compositie⁵⁾ van het verhaal, iets dat bij steeds herhaalde lezing met elke keer meer op gaat vallen. Wij zouden geneigd zijn te zeggen: hier is eigenlijk de geschiedenis ten einde, het pleit is beslecht, de climax bereikt, tegelijk met het dieptepunt van Gilgamesj' worsteling om het leven. We zouden hier dan de hoogste dramatische, of zeg: epische, spanning verwachten en tevens de diepste menselijke weeklacht. Nu komt hier inderdaad een weeklacht van Gilgamesj, en die is op zichzelf aangrijpend genoeg:

Wat moet ik doen, Utnapisjtím, en waar zal ik heen gaan nu doodsaemon — die gretige grijper! — mijn binnenste reeds kreeg in zijn greep? In mijn slaapvertrek huist de dood, en waar ik mijn voeten zet, daar is de dood (R. 230-233).

Aangrijpend, ook in de soberheid, kan men zeggen. Maar toch is het nauwelijks wat wij verwachten zouden op het moment dat de beslissing is gevallen, nu de held aan het proefgebod bezweken is en hij de strijd om het eeuwige leven smadelijk verloor. De klacht functioneert meer als een tussenschakel; zij maakt de indruk van een nogal zake-lijke vraag om informatie: wat nu te doen? Zó wordt dan ook door Utnapisjtím de vraag beantwoord, hij geeft instructies aan Ursjánabi, de schipper of veerman, daartoe strekkend dat Gilgamesj verfrist en wel gekleed in zijn stad, Uruk, terugkere. Dat wordt alles in brede complimenteuze woorden beschreven, maar alle vriendelijkheid kan toch niet anders zijn dan een 'doekje voor het bloeden', een vergulding van de bittere pil van de nederlaag: Gilgamesj aanvaardt de terugtocht zonder het leven te hebben verworven.

En dan komt de laatste episode, en wel met een heel eigen spanning. De vrouw van Utnapisjtím komt tussenbeide⁶⁾ met een voorpraak voor Gilgamesj, opdat hij na deze inspannende tocht niet geheel onverrichterzake terugkeert. Het verhaal is hier vol warme menselijkheid.

Gilgamesj — aldus de vrouw — is hier gekomen na een moeizame en afmattende tocht (letterlijk staat er: hij heeft zich afgetoed en hij heeft zich voortgesleept). Wat geeft ge hem om ermee terug te keren naar zijn land? (R. 259-260).

Böhl vertaalt dit laatste:

'welk afscheidsgeschenk geeft ge bij zijn vertrek?';

Lector Lettinga noteert bij de regel 'Wat geeft ge hem om ermee terug te keren naar zijn land?': 'zodat hij niet met lege handen terugkeert'.

Het kan dus reeds duidelijk zijn, dat al wat nu volgt slechts een **bijzaak** kan betreffen. De hooftzaak is beslist: de onsterfelijkheid bleef ongrijpbaar, het sterfelijke beërft de onsterfelijkheid niet. Het kan nu nog slechts gaan om zoiets als een 'troostprijs': laat de man toch iets mee naar huis nemen, zodat het doel van de afmattende onderneming niet zonder meer smadelijk is gemist. Welnu, Utnapisjtím volgt de suggestie van zijn gade. En merkwaardigerwijs keren dan dezelfde zware woorden terug als aan het begin, toen Utnapisjtím het geheim van zijn onsterfelijkheid ging ontsluiten (het zondvloedverhaal):

Ik zal u, o Gilgamesj, een verborgenheid openbaren, ja, [een geheim der goden] zal ik u zeggen (R. 226-267).

Dezelfde mysterie-termen, terwijl het nu toch nog slechts om een troostprijs kan gaan. M.a.w., de aandacht wordt volkomen opnieuw gespannen; de troostprijs als een toch uiterst gewichtige en normaal onbereikbare zaak geïntroduceerd. En wat is die troostprijs? Inderdaad geen kleinigheid, veelmeer een kostbaar afscheidsgeschenk, maar toch... surrogaat voor het eigenlijke leven dat gezocht werd. Het geheim bestaat nu nl. in de aanwijzing van een doornige struik die de man die haar weet te bemachtigen, wanneer hij ervan eet, de jeugd vernieuwt.⁷⁾ Metterdaad

Geen troostprijs, maar de Enige Troost

Amici Commilitones, Dames en Heren,¹⁾

In de laatste zondagse dienst des Woords in de kerk van Kampen werd het woord Gods bediend over de opstanding van Christus naar Zondag 17 van de Heidelbergse Catechismus.²⁾ Daarbij werd gewezen op het feit dat de Catechismus, gelijk vaker, vraagt naar het nut van deze opstanding voor de gelovigen. Inderdaad valt dit vooral bij deze afdeling van de Catechismus bijzonder op. Hier immers wordt niet eens een aparte vraag gewijd aan het toch allesbeheersende feit van de opstanding, maar de behandeling van het feit wordt ogenblikkelijk opgenomen in de verklaring van het nut van dat feit: wat nut ons de opstanding van Christus? En dan blijkt dat nut alles te omvatten, niet slechts een begin maar ook een einde, een volledige verlossing, rechtvaardiging, heiliging, en verheerlijking der gelovigen. Zij worden in Christus echt nieuwe mensen, ontslagen van de schuld, opstaande tot een nieuw leven, erfgenamen van een leven dat duurt in eeuwigheid.

Zo kan gesproken worden over de opstanding van Christus, omdat het in Zijn opstanding was, dat Zijn volk opstond; het nut ligt in het feit en vloeit dus direct voort uit het feit; zij worden immers met Hem één 'plant', zij zijn samengegroeid met Hem en Zijn dood, en aldus ook met Hem in Zijn opstanding, zoals de doop, de onderdompeling in het water, dan ook aan hen en hun zaad betekent en verzegelt (vgl. Rom. 6). Zo volkomen is voor hen de dood overwonnen, is aan die dood en het dodenrijk de prikkel ontnomen, dat nu ook het sterfelijke der gelovigen onsterfelijkheid moet aandoen — 1 Cor. 15 : 53 — en dat de levensmoeite, de inspanning, de worsteling van elke dag betekenis krijgt voor de grote toekomst; het laatste woord van 1 Cor. 15 kan nu immers zijn de opwekking om standvastig te zijn, onwankelbaar, overvloedig in het werk des Heeren, in de wetenschap dat de eigen arbeid, de moeite, de 'kopos', niet ijdel is in de Heere.

Het sloot dan ook wel bijzonder bij de laatste preek-stof van die Zondag aan, dat in de laatste dienst des Woords, voorafgaande aan deze opening van de cursus, immers in het uur van gebed voor de Theologische Hogeschool dinsdag 26 sept., aan ons allen ambtelijk van de kansel de roeping werd voorgehouden ons werk aan de Hogeschool 'gelovig en blij' te doen. Immers — zo luidde toen de tekst (Hebr. 4 : 15, 16) — hebben wij een Hogepriester die in alle dingen onze verzoeking heeft ondergaan en voor ons het lijden heeft gedragen. De toen ons aangedrongen vraag wordt nu voor deze cursus voor ons acuut: gaan wij alleen maar ons werk doen, de last weer opnemen omdat nu eenmaal de datum van een nieuwe cursus aanbreekt, of gaan wij dat doen — gelijk de predikant³⁾ het ons dinsdagavond bij herhaling indringend vroeg — 'gelovig en blij'? Wij allen, deputaten-curatoren en deputaten-financieel, bibliothecaris en pedel, studenten en docenten, allen die het werk voor en van en aan de

Hogeschool verrichten? Wordt het nu ook ons practiserend, dus ook theologiserend en organiserend en studierend belijden, dat onze Hogeschool-arbeid niet ijdel is in de Heere omdat een volmaakte Hogepriester voor ons opstond uit de doden?

Het zij me vergund, Dames en Heren, die vraag thans uit te werken naar de aard van de opening van de cursus, naar de aard dus van dit eerste college in vrije vorm, waarmee vanavond de lessen worden geopend. En dan wil ik dit doen door het evangelie van Zondag 17 en Hebr. 4, van zondagmiddag en dinsdagavond l.l., te leggen naast een stof die op de colleges waarmee de week aanvangt, de maandagmiddagcolleges, in dit gebouw al vaak ter sprake is gekomen en nog weer komen zal ook in deze cursus. Op die colleges werd en wordt nl. onder meer gelezen uit een stuk wereldliteratuur dat wel tot de grootste open aller tijden mag worden gerekend en tot de oudste tevens: het bekende **Gilgamesj-epos**. De elfde tafel daarvan — we gaan in onze aanduiding korthedshalve zonder meer uit van het complete epos in zijn meest bekende (ninevitische) recensie — is vooral bekend wegens het 'zondvloedverhaal' dat al zo vaak met de bijbelse openbaring van de zondvloed is vergeleken. Om dat verhaal gaat het mij evenwel vanavond niet; we kunnen het zelfs te gereder buiten beschouwing laten naarmate heel die zondvloedhistorie in dat deel van het epos slechts een onderdeel is van het eigenlijke verhaal dat wordt bezongen: de jacht van de held Gilgamesj naar de **onsterfelijkheid**. De elfde tafel verhaalt immers, hoe Gilgamesj van Utnapisjtím verneemt het geheim van de manier waarop Utnapisjtím het leven, dat is hier het onvergankelijke leven, de onsterfelijkheid verkreeg. Om het in bijbelse termen te zeggen: Utnapisjtím openbaart aan Gilgamesj het mysterie, hoe hij, eens sterfelijke, onsterfelijkheid mocht aandoen. Dat geheim is gegeven met het zondvloedverhaal dat Gilgamesj van Utnapisjtím te horen krijgt: in die zondvloed bleven Utnapisjtím met zijn vrouw practisch de enig overlevenden, dank zij de hem door een der goden gegeven raad een reuzenschip, een 'ark', te bouwen. Op één punt maken we hier wel even een vergelijking tussen 'Babel en bijbel': Noach kreeg door zijn behoud in de zondvloed nog niet onsterfelijkheid, en dat hij behouden werd in die grote waterdooop, was te danken niet aan onderlinge tegenwerking van de-mensen-welen-niet-gunstig-gezinde goden, maar aan de vrederaad in Christus van de éne drieënige God. Reeds daar zijn de verschillen groot als tussen hemel en hel. Maar in het epos is ook het bericht van Utnapisjtíms aldus verkregen onsterfelijkheid zelf nog weer ondergeschikt aan het hooftmotief: zal het de held Gilgamesj nu ook gelukken het eeuwige onvergankelijke leven te verwerven? Utnapisjtím antwoordt: ja, dat kan. Maar dan moet Gilgamesj een soort 'proefgebod' volbrengen: zeven dagen en nachten wakker blijven en aldus o.z.t.z. de slaap — en in die vorm: de dood — overwinnen.⁴⁾ Doch daarop volgt ook

weet Gilgamesj die plant te verwerven, de plant die de naam draagt 'als grijsaard wordt jông weer de mens'. Gilgamesj wil haar meenemen naar zijn stad, blijkbaar om aldaar de grijsaards aanstonds hun jeugd te doen herkrijgen en te zijner tijd, als hij zelf oud zal zijn, ook eigen jeugd te vernieuwen.⁸⁾

Een belangrijk geschenk dus; wie in de kerk leert zingen van een jeugd die wordt vernieuwd als eens arends, zal niet gering denken over deze gave. Maar het grote verschil is: wie aan het avondmaal Psalm 103 zingt, zingt van de vernieuwde jeugd als een vrucht van Christus' kruis en opstanding, als een stuk 'nut' van Christus' overwinning op de dood. Wie hééft die zal gegéven worden, wie in Christus het léven heeft, krijgt dús de verjônging. Verjônging is in het verbond een **blijk** van de onsterfelijkheid, van het eeu-dige leven zelf. Maar zo kan het voor Gilgamesj bij voorbaat al nooit meer zijn. Hij miste juist de onsterfelijkheid — nu kán die verjôngende plant slechts troostprijs zijn — geen enige troost in leven en sterven.

En hoe betrekkelijk die troost is, wordt dan ook bewezen, wanneer in een onbewaakt ogenblik een slang aan komt sluipen; het beest ruikt de plant, neemt haar weg — en zie, zij werpt haar huid af, d.w.z. zij ondergaat de verjôngingskuur, zij werft zich het nut van Gilgamesj' actie.

Dat is tragisch. Nu is ook het laatste succes verdwenen; ging eerst de onsterfelijkheid zelf teloor, nu ontgaat de held en zijn stad ook de kans op het surrogaat voor het eeuwige leven, de mogelijkheid van telkens-weer-teverkrijgen verjônging. Toch zouden we kunnen zeggen: hoe tragisch ook, het is gering bij het eerste vergeleken, nl. de grote nederlaag. Wie heeft die zal gegeven worden, wie de onsterfelijkheid heeft, krijgt de verjônging impliciet, hij krijgt overvloed, Zondag 17 Cat.; maar wie niet heeft, wie de nederlaag leed, van die zal genomen worden ook wat hij heeft, die moet nu van tevoren wel weten dat hij, die de prijs niet won, met een troostprijs niet alsnog zijn doel bereikt.

Doch het aangrijpende — daarin ook juist het diep-menselijke en het literair-supreme van de compositie is, dat juist nú een reactie loskomt die veel hartverscheurender is dan de eerste maal, toen toch de hoofdzaak verloren ging. Nú wordt het tafereel aldus geschilderd:

Toen zat Gilgamesj neer en weende,
de tranen liepen hem over de wangen.
[Hij greep de hand] van Ur-sjanabi, de
schipper, en zei:

Ten nutte van wie toch der mijnen,
Ur-sjanabi, tobden mijn handen zich af?
weg het bloed van mijn hart?
Niets goeds verkreeg ik tot nut van mij-
zelf,
Het is voor die aardleeuw dat ik wat
goeds heb bewerkt! (R. 290—296).

Tot zover de woorden die duidelijk zijn; er volgen nog enkele hier te verwaarlozen moeilijker regels, terwijl daarna nog alleen de terugkeer in Uruk, de stad van Gilgamesj, wordt vermeld; het einde van deze elfde tafel, waar ik nu aan voorbij ga, om er aan het slot van deze rede nog op terug te komen. We mogen wel zeggen, dat in de aangehaalde woorden eigenlijk dit deel van het epos zijn climax bereikte. Dat hoogtepunt komt niet wanneer de held de hoofdslag verloren heeft, maar wanneer hij het onderspit delft in de overblijvende schermutseling. Niet wanneer de prijs hem ontgaat, maar wanneer de vijand,⁹⁾ de slang, de 'aardleeuw' gelijk hij daar letterlijk heet, met de troostprijs — het verjôngingskruid — strijken gaat.

Waarom kán dit een hoogtepunt zijn? Waarom kan het epos hier blijk geven van zulk een knap stuk psychologie? Omdat juist dit het menselijke is, dat de strijder voor het leven zich vastgrijpt aan de laatste strohalm, en zijn nederlaag pas recht tot hem doordringt, wanneer dan ook metterdaad dat laatste houvast slechts een strohalm blijkt te wezen. De vraag, die eigenlijk al beslist was, toen hem de prijs ontging, de enige troost, wordt pas eerlijk in al haar naaktheid onderkend wanneer ook de troostprijs is afgenomen. Dan wordt de vraag gesteld naar het 'nut' van dit alles: voor wie, voor wie? Voor wie toch der mijnen tobden mijn handen zich af? Ten bate van wie verspilde ik mijn hartebloed? Niets nuttigs verwierf ik dat mijzelf baat kan brengen. Voor dat serpent, dat kruipend reptiel, die leeuw-van-de-bodem⁹⁾ volbracht ik een goede prestatie. . . .

En dus blijft nu niet veel meer over dan goedkoop idealisme om er nog wat van te maken. Commentatoren kunnen nu fraaie dingen zeggen over Gilgamesj, die niets bereikte, maar door die teleurstelling gelouterd met lege handen zijn sterke stad bereikt om dan toch maar daarop te stoffen. Maar dat is dan ook het demasqué der blijde boodschap. Het echte evangelie kan een **basis** wijzen — opstanding, Hoge priesterschap — en dan u op de man af vragen, zoals dinsdag in de bidstond geschiedde: en gaat ge nu uw gewone werk weer doen 'gelovig en blij'? En op die basis kondt ge in dat uur van gebed de enige God gaan vragen om dat geloof en die blijdschap, dat 'practiserend belijden'. Dat is het evangelie van de enige troost waarvoor een prijs betaald is. Maar het evangelie van de troostprijs is een demasqué: wie niet heeft van die zal genomen worden ook wat hij heeft. Het **evangelie** kan de blijde vraag doen stellen: wat nut het u, en het antwoord raakt niet uitgeput. Maar het epos van de mens kan juist op zijn eerlijk hoogtepunt slechts de kreet doen slaken: voor wie was al de moeite? De aardleeuw gaat met de buit strijken, het léven, de eeuwigheid verkreeg ik niet, nu ontgaat mij ook de verjônging der jeugd als eens arends.

Aldus is het contrast scherp, wanneer eenmaal God ons Zijn geheim heeft geopenbaard, het mysterie ontsluit, Zijn raad heeft onthuld in de Zoon Zijner liefde. En dit contrast willen wij 'gelovig en blij' onderkennen om Anno Domini 1961 gelovig en blij een cursus aan te vangen.

(Slot volgt).

1) Toespraak, gehouden door de rector der Theologische Hogeschool, prof. H. J. Schilder, ter opening van de cursus 1961—1962 op vrijdag 29 september in de aula der Hogeschool, Broederweg 15, Kampen. De gebruikelijke orde is dat de rector de oude cursus sluit en de pro-rector (door afwezigheid buitenslands tijdens de opningsweek) was voor dit jaar (1961) tot omgekeerde volgorde besloten. — De samenkomst werd geopend met het zingen van Psalm 75 : 1, 4, 6 en Schriftlezing uit Openb. 5 (: 1—5) en 1 Cor. 15 (: 50—58). Na de toespraak ging de rector voor in gebed, waarna ten besluite werd gezongen Ps. 118 : 5, 6, 7.

2) Ds J. O. Mulder, Nieuwe Kerk, Kampen, op zondag 24 september 1961.

3) Ds H. Knoop, Nieuwe Kerk, Kampen, op dinsdag 26 september 1961, die in zijn thema en verdeling sprak van onze roeping tot het 'practiserend belijden' van de belijdenis van de Hoge priester Christus.

4) Een noot bij de vertaling-Schott (Schott-Von Soden, Das Gilgamesch-Epos, Stuttgart 1958. S. 95) acht hier waarschijnlijk een offer, nl. een slaap-acht bedoeld; dit mede omdat het een offer was dat de goden na de zondvloed om U, verzamelde (R. 159 vv.) en deze nú de vraag stelt, wie dit laatste thans voor G. bewerken zal. Evenwel gaf het bericht over het verlenen van het leven door Ellil aan U. (R. 189 vv.) nauwelijks nog de indruk dat dit geschenk door het offer was bewerkt, terwijl de slaap-proef wel wordt voorgesteld als het middel om het leven te verwerven. We krijgen dus eerder de indruk, dat U. wil zeggen: zoals het met mij ging, kan het met u niet; maar er is wel een mogelijkheid voor u de dood te overwinnen, nl. door een vólle tijd — een hele week — niet te slapen. Het verband van slaap en dood komt dan wellicht ook nog meer tot zijn recht (de slaap — en aldus de dood — overwinnen) dan wanneer men Gilgamesj zijn slááp aan de goden laat offeren, hoeveel nadruk bij S. ook wordt gelegd op dit verband ('die Verwandtschaft van Schlaf und Tod wird im Gilgamesch-Epos mehrfach behauptet').

5) In deze rede wordt uitgegaan van de overtuiging dat de auteur het epos in zijn onderhavige totale vorm bewust, opzettelijk aldus heeft gecomponeerd. Het feit dat hij van bestaand materiaal gebruik maakte, mag daarbij niet worden vergeten, maar mag evenmin de betekenis van zijn **eigen** compositorische arbeid doen miskennen; wellicht is deze des te belangrijker naarmate hij oude bronnen aldus deed samenvloeden in de nu door hem geleide bedding van het éne epos. Vergelijk voor deze hermeneutische kwestie Th. C. Vriezen, Onderzoek naar de paradijsvoorstelling bij de oude semietische volken, Wageningen (1937), 14 vv. Zie voor de verhouding van het epos tot sumerische dichtwerken, m.n. voor wat de twaalfde tafel betreft, F. M. Th. Böhl, Het Gilgamesj-epos bij de oude Sumeriërs, in: Kernmomenten der antieke beschaving en haar moderne beleving, Leiden (1947), 145—177, vgl. diens 'Het Gilgamesj-epos', 3de, vermeerdeerde druk, Amsterdam (1958), Inleiding en Toelichtingen. Over deze relatie alsmede over het verdere vergelijkingsmateriaal raadplege men thans diverse opstellen in: Gilgamesj et sa légende, études recueillies par Paul Garelli, etc., Paris (1960), o.m. van L. Matousj over de betrekkingen tussen sumerische en akademiesche versie (83—94). Men zie ook A. Hei-

del, The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels, Chicago ((2e uitg.: 1949), die een hoofdstuk wijdt aan 'Related Material' en twee verhandelingen toevoegt, w.o. een over de dood en het leven hierna (III).

6) Men lette er op, dat deze tussenkomst van de gade van U. hiér geschiedt, ná de eerste mislukking en niet — zoals B. Meissner, Die bab.-ass. Lit., Potsdam (1930), 51 in zijn saamvatting van het epos stelt — reeds na het zondvloedverhaal en een daarop gevolgde aanvankelijke weigering door U. Het gevolg van deze verplaatsing van de vrouwelijke voorspraak is, dat Meissner nu ook gemakkelijk spreken kan van twee, op één lijn staande, middelen om het beoogde doel te bereiken: de slaap-proef, en het verjôngingskruid ('ein neues Mittel zu demselben Zwecke'). Op deze wijze verliest het verhaal veel van de spanning die erin ligt, wanneer U. zélf, direct na zijn mededeling van eigen historie, het initiatief neemt ten behoeve van G. (R. 197—199) en hem het slaap-gebed oplegt, terwijl ná de mislukking daarvan en ná U.'s eigen afscheidsmatregelen, op het laatste moment — bij de afvaart van de gast! — U.'s vrouw tussenbeide komt. Tevoren trad zij wel op om U. te bewegen G. uit de hem overvallende slaap te wekken (R. 205 vv.), doch toen had G. de nederlaag al geleden en werd zij juist ingeschakeld om hem na ontwakken het bewijs daarvan te leveren. Juist het feit dat heel het verhaal zó is gecomponeerd, dat deze vrouw ter elfder ure (bij de afvaart) nog poogt tenminste 'iets' voor G. te bereiken (let ook op het verschil van haar petitie in R. 205—208 en R. 258—260!), pleit voor de gedachte dat het tweede middel zeker niet alsnog hetzelfde resultaat kan bewerken als het eerste. Zie voorts de volgende noot.

7) Wanneer hier met nadrukkelijke verwijzing naar de context betoogd wordt, dat de beschikking over het verjôngingskruid ondanks dezelfde mysterie-introductie een wezenlijk mindere betekenis heeft dan de gave van het 'leven' (het eeuwige, onvergankelijke leven, de onsterfelijkheid) en dus met goed recht als een — zij het gewichtige — 'troostprijs' is te qualificeren, is daarmee nog niet ontkend dat een dergelijk middel in ander verband eventueel de betekenis kan hebben van: middel tot verkrijging van het leven tout court, levenskruid (al of niet door 'verjônging'); maar zelfs al zou een dergelijke bedoeling in bronnen van het epos aanwezig zijn geweest, dan beslist voor déze compositie nóg het verband waarin deze auteur een en ander plaatst. En dan kan o.i. moeilijk worden ontkend, dat de plant hier fungeert niet slechts als een tweede, doch ook een mindere mogelijkheid, die dan echter ook weer zo complimenteus mogelijk wordt voorgesteld. Men vergelijkte hetgeen in de vorige noten werd opgemerkt, en ook het slot van deze rede inzake de 'stad'. Zie over levensplant en verjôngingskruid voorts Vriezen, a.w. 81—84.

8) Ik zie in de onderhavige regels en ook voorts in het epos geen grond om bijzondere nadruk te leggen op het feit, dat thans Gilgamesj over een middel zal beschikken dat mede de burgers van zijn stad ten goede kan komen. Zeker ook niet in de zin die Böhl, Kernmomenten 158, er aan toekent: 'Zijn zonde is dus de poging, het mysterie tot gemeengoede te willen maken'; voor welke interpretatie ook de fragmentarische twaalfde tafel toch niet wel dienen kan. Bovendien spreekt R. 280 slechts terloops van het laten-eten en dit blijkbaar (waartoe overigens een gissing nodig is) om de plant te 'beproeven'; het doen-eten door anderen mag dan al aan dezulken ten goede komen, het functioneert hier niet als een doel op zichzelf, maar als een onderdeel van het experiment waarvan tenslotte Gilgamesj de eigenlijk beoogde vrucht zal plukken; in welke mate anderen in het voorrecht mede-delen is in dit verband irrelevant.

9) Met deze terminologie wordt nog niet per se bedoeld, dat de slang op dit moment in het epos als de 'vijand'-tout-court wordt voorgesteld, vgl. 'de slang', 'de draak', in de bijbel. Zie over de slang in het Gilgamesj-epos Vriezen a.w. 105: 'De slang wordt door het eten van het kruid dus het levensdier'; dat de slang met haar mythisch verstante vitaliteit de beslissende rol speelt in het klassieke babylonische gedicht, sluit nog niet in 'een vijandige bedoeling tegenover den mensch; zelfs vervloekt Gilgamesj niet eens de slang, slechts beklagt hij zich. Het moment is alleen tragisch genomen'. We dienen dus voorzichtig te zijn met associaties van het begrip 'vijandschap', 'sataniteit' aan de klacht over de 'aardleeuw'. Doch anderzijds merken we op, dat de functie van de slang als 'levensdier' in het epos geen nadruk ontvangt; en wanneer de kwestie is — daar draait het o.i. hier om, zoveel uit het verhaal zelf te lezen is — dat 'dat beest met de buit gaat strijken', dan is het dier (juist wanneer het dan 'levensdier' wordt) **in het kader van deze worsteling** dus toch maar de feitelijke tegenstander, de 'concurrent' en in zoverre reeds 'vijand'. Dit geeft ons, zoals gezegd, nog geen recht om de woorden 'voor de aardleeuw' in deze epische regel te interpreteren als: 'voor de Boze', in bijbelse zin; maar wel mogen we deze uitspraak (laat zij niet meer inhouden dan: 'voor een ander', en dus 'tevergeefs', 'ijdel wat mijzelf betreft') in vergelijking van dit stuk literatuur met de bijbel principieel taxeren, en dan zeggen we: 'tevergeefs', 'voor de aardleeuw', betekent

in het licht der openbaring: 'voor de dóód', ten bate dus van de Vorst der duisternis, de Overste der wereld; tegenover: voor het léven, wijl: voor de Hére. Ik meen dus in het raam van deze rede alle recht te hebben de uitdrukking 'voor de aard-leeuw' in ruime zin te hanteren, zowel:

'voor niets', als: 'voor de Boze', en: voor zovéél dat tot het 'niets', de 'ijdelheid' en de instrumenten van de Boze behoort (zodat ook allerlei bijbelse verbanden in de gedachten mogen komen, bv. het derde gebod; Prediker; Ps. 74; Ps. 102; Jes. 40—66).

Verzen van Voeten

I

Na de tweede wereldoorlog vertoonde onze literatuur een soortgelijk beeld als Rotterdam, Arnhem of Groningen, steden die vooral in het centrum waren geteisterd. Ook uit de literatuur was het hart weggeslagen. Du Perron, reeds ziek, overleed onder de indruk van het bombardement op het vliegveld van Bergen. Op dezelfde dag pleegde zijn vriend Ter Braak in Den Haag zelfmoord, een dood die rechtstreeks verband hield met de Hitlertriomfen. Wat later verdronk Marsman, de derde centrale figuur, in het Kanaal, nadat de boot waarop hij de vrijheid trachtte te bereiken was getorpedeerd. De kern was verwoest, maar dat betekende nog niet, dat de buitenwijken ongeschonden bleven. Laten we ook denken aan de buurten die nog in aanbouw waren: de allerjongsten van wie nog niemand had gehoord. Wie garandeert, dat de oorlog onder hen niet juist enkele van de belangrijkste talenten heeft weggeslagen? De generatie van vlak voor deze oorlog (Hoornik c.s.) was weliswaar in tact gebleven, maar hun tijdschrift lieten zij aan anderen over. Dit was symptomatisch: de vooroorlogse wegen waren door het puin geblokkeerd. Het had geen zin ze weer begaanbaar te maken; de nieuwe tijd stelde andere eisen. Er kwamen verschillende tijdschriften, waarvan sommige reeds tijdens de oorlog in het geheim waren geboren. Na wat geharrewar tekende zich enerzijds het tijdschrift „Podium” af, met de sterk door Ter Braak beïnvloedde Fokke Sierksma als centrale figuur. Aan de andere kant viel „Het Woord” op, dat een wat geforceerd romantische koers ging varen, met o.a. Kors Schuur aan het roer. Aan dit tijdschrift was ook Bert Voeten verbonden: eveneens een nieuwe naam.

Bert Voeten (in 1918 te Breda geboren) ontving de Van der Hoogtprijs 1946 voor zijn oorlogsdagboek „Doortocht”, dat vrij algemeen geprezen werd. Sierksma bestreed het echter in zijn felle artikel „Journaal van een journalist”, waarin hij o.a. suggereerde, dat Voeten het pas na de oorlog had geschreven. . . . Het succes van „Doortocht” verklaarde Sierksma aldus: „Bert Voeten heeft namelijk ziel. Een schrijver verzamelt nieuwsberichten, strooit er veel zoetigheid (d.w.z. ziel) over heen en de critiek van Holland noemt het niet een besuikerd, maar een bezielde oorlogsdagboek”. Na „Doortocht” liet Voeten als prozaïst niets meer van zich horen. Als dichter is hij echter nog steeds actief. Ook een van zijn eerste bundels „Odysseus' terugkeer” werd door Sierksma, destijds de gezaghebbende jonge criticus, gekraakt. Hij kon er slechts uit afleiden „dat Voeten er net als Holst een heuse spiegel op na houdt en waarachtig niet alleen om er zich in te scheren en dat hij aan het slot „van droom vervulde zwanen” ziet lopen (niet ganzen en niet waggelen)”. Inderdaad had Voetens poëzie ook in volgende bundeltjes weinig te betekenen. Ze miste, hoe welluidend en kleurig soms ook, innerlijke kracht. Het was werk, dat goed paste in het dubieuze programma van „Het Woord”. Uit de bundel „De Ammonshoorn” werd door het tijdschrift „Podium” weer een stunt geslagen: Het drukte de inhoudsopgave, bestaande uit de eerste regels van de gedichten, als vierregelige strofen af. Het werd een kostelijk stuk kolder, dat de pathetiek van de in wezen zwakke bundel feilloos ontmaskerde. De redactie tekende sarcastisch aan, dat tegenover dit „vers” zelfs „het meest aangrijpende gedicht uit „De Ammonshoorn” met de staart tussen de versvoeten moest heensluipen.

Met deze bundel eindigt de eerste periode van Voetens dichterschap. Het was intussen 1949 geworden en er giste zo het een en ander in onze literatuur: het revolutiejaar stond voor de deur. „Het Woord” was al opgeheven, maar tegen het eind van zijn bestaan had zich juist daar de beweging van vijftig aangekondigd, met o.a. pleidooien voor het irrationele. „Podium” bleef bestaan, maar de te verstandelijke Sierksma had de redactie verlaten. Ook in dit blad verscheen de eerste z.g. vrij-

beeldende poëzie. De tegenstelling tussen de Podiummannen en de Woorddichters was daarmee goeddeels van de baan. Wat de laatsten betreft: Koos Schuur publiceerde voor zijn vertrek naar Australië nog enkele gedichten die voor Nederland beslist iets nieuws betekenden. Jan Elburg zou zich ontwikkelen tot een van de beste experimentelen. Bert Voeten echter zweeg voorlopig, tot hij in 1953 zijn bundel „Met het oog op morgen” publiceerde. Achteraf, nu wij Voetens rijpe werk kennen, lijkt mij de titel van dit boekje zeldzaam goed gekozen. Ik geloof, dat we deze bundel vooral moeten beschouwen als een voorspel op de nog latere poëzie. Voeten is hier bezig zijn plaats te zoeken in de nieuwe poëtische situatie. Zijn vers heeft het makkelijk-melodische en de pasteltinten verloren en is soms uitgesproken lelijk. Op zichzelf is dat nauwelijks een bezwaar — als het van binnenuit maar leefde! Helaas doet het dit meestal niet, ook al blijft een regel als „een pijn, een perron bij avond” je bij. Heel veel doet geforceerd aan; Voeten doet halsstarrige pogingen zich in een nieuw idioom uit te drukken, terwijl hij innerlijk nog niet geacclimatiseerd is. Het begin van het eerste gedicht bewijst dit al:

De dag is een witkiel die
een koffer verdriet voor mij draagt
en een citybag losse vreugden.

Door het wagenspoor van de zon
loop ik achter hem aan
met mijn hart vol weersverwachting,
de paraplu van mijn ziel
opgerold onder mijn oksel.

Een kantige beeldspraak, die echter volstrekt machteloos blijft, voor zover ze de lachspieren niet kietelt. Drie jaar later zorgde Voeten voor een grote verrassing: de bundel „De zon op mijn hand”. Ook al was men enigszins voorbereid door het vierdelige „In memoriam matris”, toch blijven deze verzen voor mij bijna een wonder. Wie had van iemand, die reeds zoveel humbug op zijn naam had staan, nog werk van deze kwaliteit durven verwachten? Neem b.v. het scherp geëteste vers „IJmuiden”, de „jeugdherinnering”, „Een Zomerdag”, of iets heel anders als „Luchtverkeer”. In dit vers worden de vliegtuigen nu eens niet met vogels vergeleken, maar met gevleugelde paarden, een beeld dat verrassend wordt uitgewerkt. De slotregels van „Zomermiddag aan de Amstel” tonen duidelijk aan, waartoe Voetens plastiek in staat is:

Scooters op het jaagpad
Knippen de stilte open
met een lange schaar van geluid.

Toen Voeten in 1958 poëzie verzameld uitgaf, nam hij alleen de bundels „Met het oog op morgen” en „De zon op mijn hand” onverkort op. Uit het voorgaande werk deed hij terecht slechts een beperkte keus.

Na deze schets van Voetens ontwikkeling kan ik iets meer gaan zeggen over zijn nieuwste verzen, die de aanleiding tot dit artikel vormen. Onlangs publiceerde Voeten bij De bezige Bij zijn bundel „De tijd te lijf”. De titel brengt ons reeds op een eigenaardigheid, die ook deze poëzie zelf vertoont. Voeten heeft de neiging alle mogelijke verschijnselen niet slechts concreet maar vleeselijk voor te stellen. Hier geeft hij dus de abstractie „tijd” een lichaam mee en analoge voorbeelden treffen we in de gedichten aan: „een gebruind” avontuur”, dit ogenblik als „een warme kloppende spier”. De taal van een kind wordt voorgesteld als het kind zelf:

Een kortgeknipte taal.
Blozend en onbevreesd
staat, struikelt
staat op, loopt
eet zich stevig
drinkt zich helder —
een glanzende romp
een zingend hoofd.

Ook wat reeds van nature concreet is, wordt verder ontwikkeld door het van een levend lichaam te voorzien: „Huizen hoog in

de schouders / beklimmende heuvels”, „Bomen staan / tot de schenen in een zee / van varens”, „de gespalkte kathedraal / het hoofd in de nek”. Op 't eerste gezicht lijken sommige van deze voorbeelden op de vertrouwde personificatie. Toch is er een kenmerkende bijzonderheid, een beperking: een persoon omvat meer dan alleen zijn lichaam. Dit laatste nu is bij Voeten slechts in het geding. Ook als hij mensen in zijn poëzie betreft, wordt er alleen over hun lichaam gesproken. De mens is voor Voeten zijn lichaam, zoals alle zichtbare en onzichtbare fenomenen fysiek verschijnen. Slechts op één plaats in deze bundel kwam ik het woord „geest” tegen en zelfs dan staat er heel karakteristiek: „Ik voel mijn geest dicht onder mijn huid bewegen”.

Ik geloof graag, dat deze voorkeur van Voeten in de grond van de zaak echt is. — Voetens nieuwe werk lezend, krijg ik echter toch een onbehaaglijk gevoel: hij voert zijn voorkeur niet alleen te ver, maar ook te krampachtig door. Het gaat op een systeem, soms zelfs op een truc lijken. Op de duur heeft dit alles voor de lezer geen overtuigingskracht meer. In wezen is dit ontmenselijking, een aanslag op de mens zoals hij is gemaakt.

De achtergrond hiervan wordt natuurlijk gevormd door de levensvisie van Bert Voeten, die men absoluut aards moet noemen. Hij behoort tot die hedendaagse dichters, voor wie elke vorm van metafysica heeft afgedaan. Een Remco Campert, die men ook tot hen kan rekenen, doet in zijn werk nog wel eens een felle uitval. Zo iets bewijst, dat Campert er toch ergens nog niet los van is. Bij Voeten echter wordt nooit in deze geest ook maar gezinspeeld. Men zal geen enkele aanstootgevende passage in zijn poëzie tegen komen en dat maakt de zaak, goed beschouwd, alleen maar erger. „. . . De wereld waarin ik leef / en er is geen andere” zou hij Kouwenaar kunnen nazeggen. Een van zijn motto's „We seek nothing beyond reality” van de Amerikaan Wallace Stevens is trouwens ook duidelijk genoeg. Er zit iets heel beklemmends in, te meer omdat Voeten zich bij zo'n levensopvatting meestal vrij lekker voelt. Dit wil trouwens niet zeggen, dat hij ronduit gelukkig is. Voeten gelooft daaraan nu eenmaal niet. Geluk is immers wisselvallig, heeft geen lichaam; je kunt het niet vasthouden:

Geluk brandt niet
lacht niet
heeft geen tranen
geen tongriem
is niet werkelijk.

Wat ons vandaag prettig stemt, wordt morgen vernietigd door „een vuist / die neer kan komen, eensklaps, / midden in ons bestaan”. Voetens poëzie is het verslag van een rustig voortkabbellend leven met kleine verdrietelijkheden en wat vreugde. Er is geen grote problematiek, geen rebellie, geen felle harts-tocht. Hij is voortgebracht door de aarde, die hij „een razende broedplaats” noemt en aan het eind keert hij daarheen terug. Ook dit wordt zonder meer aanvaard. Het gedicht „Leven” eindigt heel kort, haast vanzelfsprekend: „Wij sterven”. Het feit echter, dat Voeten deze woorden apart zet, accentueert even de tragiek.

Onwillekeurig stelt men zich Voeten voor als huisvader van een keurig, Libelle-achtig gezinnetje, dat dol gelukkig is met z'n ijkast en z'n t.v. Het „épater le bourgeois” heeft hij afgezworen; er is niets dat ook maar zweemt naar b.v. een zekere onvrede met de maatschappij. Ik zal dit geen bezwaar noemen, maar ik kreeg tijdens de lectuur toch behoefte een frisse neus te halen. Ik had het gevoel, de hele avond in Voeten's smaakvolle huiskamer te hebben gezeten!

(Wordt vervolgd)

Luitzen Visser.

Rondblik

Sinds kort behoort Nieuw-Guinea officieel tot de buitenlandse politiek. Was het vroeger een probleem, dat hoofdzakelijk onze Nederlandse politici in beweging bracht, Nederland wacht nu, min of meer gelaten, het oordeel van het buitenland af.

Het voorstel van minister Luns is, mag men de regering geloven, gunstig ontvangen. Trouwens, de regering had, lang van te voren reeds gepeild, hoe in verschillende landen werd gedacht over internationalisatie van Nieuw-Guinea. En op grond van de resulta-

ten van dat onderzoek werd het plan, blijkbaar met optimisme, gelanceerd.

De lauwe reacties, vooral in Amerika, doen echter de vraag rijzen: Heeft de regering bij haar peilarbeid soms een paar landen overgeslagen, of — wat nog erger is — heeft men elkaar soms verkeerd begrepen? In dat geval zou het er niet best voorstaan met ons voorstel. Het toch zo unizke aanbod, vrijwillig en formeel afstand te doen van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea zou, in plaats van de verwachte bijval te oogsten, precies het omgekeerde gevolg hebben, als wat werd beoogd: een forse stoot in de richting van overdracht aan Indonesië.

Een andere vraag, die onwillekeurig rijst is deze: Was inderdaad het moment zo gunstig gekozen? De regering meent van wel, maar een enkele blik op de internationale situatie doet vermoeden, dat Luns, hoe goed bedoeld zijn voorstel ook wezen mag, de bus heeft gemist. Maar, en dat is juist het wonderlijke, ook Soekarno.

Tot voor kort hadden de neutrale staten een prachtige positie. Veilig gezeten tussen de twee groten, Amerika en Rusland, die om het hardst naar hun gunsten dongen, konden alle nieuwe Afrikaanse en Aziatische landen een zeer doeltreffende chantagepolitiek opzetten. Een zeer eenvoudig procedé werd gevolgd: Stuur, als machteloos, maar zeer begeerd Aziatisch of Afrikaans land een missie naar Amerika en vraag daar om wapens en geld en dreig tegelijkertijd naar Moskou over te lopen als Amerika niets geeft. Doe hetzelfde in Moskou, liefst op hetzelfde moment. De vrees, dat Rusland een bondgenoot zou verwerven kon in Amerika prachtig worden uitgebuit en omgekeerd kon in Moskou worden bedreigd, dat Amerika anders zijn invloed zou vergroten.

Alle staten pasten dit procedé toe. Ook Indonesië. Soekarno naar Washington, Nasoetion in Moskou of omgekeerd en de wapens stroomden van beide kanten toe vergezeld van duidelijke of vage steun inzake Nieuw-Guinea.

In de langademige, geruisloze strijd tussen de twee groten, waarbij het ging om zijdelingse machtsvergroting op de lange duur, kon ieder staatje van zijn speciale eisen wereldkwesties maken. Ook Nieuw-Guinea kon zo wereldkwestie worden.

Totdat het toneel veranderde. Totdat de groten rechte streks met elkaar in conflict geraakten over Berlijn en de Duitse kwestie. En de oorlogsdreiging een realiteit werd. Gezien tegen de achtergrond van een totale, rechtstreekse krachtmeting op korte termijn, werden de zijdelingse langademige pogingen om invloed te kopen door allerlei beloften te doen, ineens onbelangrijk.

Bourguiba van Tunis ervoer dit tot zijn verbazing. Hij eiste ontruiming van Bizerta, zond volgens de gewone methode gezanten naar Washington en Moskou, dreigde met overlopen, ging zelfs al naar de conferentie van de neutralen in Belgrado... en boekte geen resultaat. Het moment voor de verworpen chantagepolitiek was verkeerd gekozen. Welk gewicht kon voor Amerika, met een dreigend conflict vlak voor de deur, het kleine Tunis nu nog in de schaal werpen? En zo kon Bizerta niet meer belangrijk worden gemaakt en moest de Tunesische president in arren moede de weg terug naar Frankrijk.

Soekarno ervaart al hetzelfde. Welk doorslaggevend belang vertegenwoordigt Indonesië nog, als een rechtstreekse botsing voor de deur lijkt te staan. Zó weinig in ieder geval, dat zelfs de neutrale vrienden in Belgrado aan Soekarno's eis vrijwel geen aandacht schonken.

Dat is gunstig voor de Nederlandse politiek, zou men geneigd zijn te denken. Het tegendeel is waar. Want daarvoor geldt hetzelfde, al lijken de zaken iets anders te liggen. Wat voor belang hebben de Verenigde Naties er bij nog meer hooi op de vork te nemen, nu ze gewikkeld zijn in een strijd om het eigen bestaan? De dreigende ontbinding van de organisatie zelf, de crisis tussen Oost en West, Congo — nee, het is werkelijk niet zo, dat men er daar op zit te wachten, dat Nederland ze een nieuw zorgenkind toevertrouwt.

Een wonderlijke situatie, werkelijk: Soekarno met zijn eis van overdracht en Luns met zijn onbaatzuchtig aanbod, staan voorlopig beiden op de gang. Ze moeten beiden voorlopig rekenen met de welwillende onverschilligheid van de vergadering, die binnen over heel wat groter problemen zit gebogen. En in die situatie is het niet denk-

beeldig, dat beide heren wel met elkaar móeten overleggen. Iets, wat de Amerikanen reeds voorzichtig suggereren.

De steeds mildere toon in de redevoeringen van Soekarno, de op zich zelf beslist niet onredelijke gedachten van Indonesië's ambassadeur in Washington, Dr Zaïn, wijzen er al op, dat men hiermee gaat rekenen. Misschien zal ook de rede van de minister van Buitenlandse Zaken, Soebandrio getuigenis afleggen van de nieuwe situatie.

Moet men hiermee ook in verband brengen de salto-mortale van Dr Bruins Slot? Minder dan een volledige ommezwaai is het in ieder geval niet. „Over Nieuw-Guinea valt met ons niet te praten”, dat was het stoere woord van de Antirevolutionairen bij iedere kabinetsformatie, waar ze tot nog toe bij betrokken waren. En het is nog niet lang geleden, dat iedere twijfelaar radicaal werd afgewezen. De „verzoeners” als Prof. Verkuyll kunnen daarvan getuigenis afleggen.

Nauwelijks opgemerkt begon in september de koerswijziging van „Trouw”, de laatste week in het felle licht gezet door Mr Burger in de Tweede Kamer en door Mr Hiltermann voor de radio. Verrassend — wat wil men opeens? Niet meer tevreden met internationalisatie, praten met Indonesië. Oppositioneler dan de oppositie. Haast zou men zeggen „rijker dan Rijkens”, maar dat zou onjuist zijn. Waar komt deze zwaai ineens vandaan? Toen Prof. De Quay op de befaamde cocktail-party het woord „internationalisatie” liet vallen, waren „Trouw” noch Dr Bruins Slot daar, om een goed woordje te doen voor die gedachte, laat staan voor een gesprek met Indonesië.

Nu komt het ineens van alle kanten. Via „Trouw”, via een radiopraatje, via Dr Berghuis. Allen spreken van een „goed Christelijk initiatief”. Psychologisch gezien, had men de partijgenoten en lezers wel eens even op deze krachtdadige bekering mogen voorbereiden.

Naar de motieven moeten we vooralsnog raden. Misschien hebben Bruins Slot en de zijnen plotseling oog gekregen voor de realiteit, zoals die boven werd geschetst. Wellicht hebben ze, gezien de ervaringen van Katanga weinig vertrouwen in een „zelfbeschikkingsrecht” onder garantie van de Verenigde Naties. Hoe dit zij, misschien zijn Nederland en Indonesië wel genoodzaakt opnieuw samen een oplossing te zoeken. Het is verstandig met die mogelijkheid rekening te houden”. Met ons valt te praten” is in de politiek een beter uitgangspunt dan het eerder geciteerde.

Spectator.

PERSSCHOUW

Over de hereniging in Amerika

Gedurende de zomer van dit jaar is een hereniging tot stand gekomen tussen de Protestantse Geref. Kerken van de Verenigde Staten van Noord-Amerika en de Chr. Geref. Kerk van Amerika. Daarmee is een eind gekomen aan een lange historie van veel kerkelijke moeite en strijd. Het zal onze lezers zonder twijfel interesseren daarvan een en ander te horen. Er bestaan nauwe betrekkingen tussen leden van onze kerken en de broeders aan de overzijde van de oceaan.

De Prot. Geref. Kerken van Amerika traden als zodanig op in 1924. In de Chr. Geref. Kerk van die dagen woedt een felle strijd. Er was in die kerken een tendens naar wereldlijking, en loslaten van de Geref. levensstijl, welke verdedigd werden met behulp van Kuyper's gemene-gratie-leer. In reactie daarop bond Ds H. Hoeksema de strijd aan tegen de idee van een algemene genade. Maar tegelijk verwierp hij het z.g. „welmenend aanbod van genade” in de prediking. En met kracht leerde hij, dat de belofte des verbonds alleen aan de uitverkoren kinderen des verbonds toekwam. De strijd van die dagen concentreerde zich evenwel speciaal rondom de gemene genade. Het geschil kwam ook op de generale synode van de Chr. Geref. Kerk aan de orde en deze deed daaromtrent een uitspraak. De generale synode van deze Kerk sprak zich uit over de volgende drie punten die in discussie waren geweest, nl.:

1. de gunstige gezindheid Gods jegens alle mensen en niet alleen jegens de uitverkorenen;
 2. de betuigeling der zonde in het leven van de enkele mens en in de samenleving;
 3. het doen van zogenaamde burgerlijke gerechtigheid door de onwedergelovigen.
- Aangaande deze drie punten besloot nu de synode:
- 1e. „dat er, behalve de zaligmakende genade

Gods, bewezen alleen aan de uitverkorenen ten eeuwigen leven, ook een zekere gunst of genade Gods is, die Hij betoont aan Zijn schepselen in het algemeen”;

2e. „dat er volgens Schrift en Confessie zulk een betuigeling der zonde is”;

3e. „dat volgens Schrift en Confessie onwedergelovigen, hoewel onbekwaam tot enig zaligmakend goed, zulk burgerlijk goed kunnen doen”.

Men moet om de betekenis van deze leeruitspraken te verstaan weten, dat de synode in het minst niet bedoelde een confessionele uitspraak te doen over de „gemene genade”. Ze sprak opzettelijk en letterlijk uit „thans geen uitspraak te doen betreffende het standpunt der Kerk inzake het leerstuk der algemene genade of gemene genade in al hare geleidingen”.

En waarom ze dat niet deed zei ze er nadrukkelijk bij. Ze verklaarde namelijk:

„Zulk een uitspraak zou veronderstellen, dat dit stuk tot in alle bijzonderheden reeds was doordacht en ontwikkeld, wat zeker niet het geval is. De nodige voorstudie ontbreekt ten deze nagenoeg geheel. Bij gevolg is er de ook in de Gereformeerde Kerken nog volstrekt geen „communis opinio” in deze zaak”.

Terwijl de synode dus geen volledig dogma omtrent de „gemene genade” wilde vaststellen, en ze dit ook deed wekte zij wel „de leiders van ons volk, zo predikanten als professoren” op zich met de studie van deze materie bezig te houden. Er moest naar het oordeel van de synode een „gedachtenwisseling” omtrent het leerstuk der gemene genade komen. Predikanten en professoren werden door haar opgewekt dat leerstuk „in studie te nemen; zich de problemen, die daardoor naar voren gebracht worden, nauwkeurig in te denken in predikatie, lezingen en geschriften. Het is zeer wenselijk, dat niet een enkele of een klein getal zich tot deze taak zette, maar velen er aan deelnemen. Gronden:

1. Dit zal op de meest natuurlijke wijze kunnen leiden tot een vruchtbare discussie over het stuk der Gemene Genade, en zulk een gedachtenwisseling in de onmisbare voorwaarde voor de ontwikkeling dezer waarheid;
 2. het zal de aandacht van ons volk meer bij dit leerstuk bepalen, zijn inzicht daarin verhelderen en de betekenis er van doen gevoelen, zodat het zich in toenemende mate bewust wordt van dit deel van zijn geloofsinhoud;
 3. het zal, na verloop van enkele jaren, ongetwijfeld leiden tot een „communis opinio” in deze, en alzo de toestand in onze Kerk doen rijpen voor een gemeenschappelijk belijden betreffende de gemene genade”.
- Zo sprak de synode van Kalamazoo in 1924. Zij leefde niet in de stemming van wij weten er alles van. Ze gaf niets dan een paar enkele voorlopige uitspraken.

Deze leeruitspraken wilde Ds H. Hoeksema en zijn medestanders evenwel niet aanvaarden. En toen hij zich er publiek tegen ging verzetten werd hij met zijn kerkeraad geschorst en afgezet door de classis waartoe de door hem geïnde kerk behoorde. Daarna organiseerde Ds Hoeksema er de hem volgende kerken en personen zich als „Protestants Gereformeerde Kerken”.

De geschiedenis van deze kerken is er niet een van vrede en vreugde en groei geweest. Vooreerst kwam er verwijdering tussen Ds Hoeksema en zijn medestander-van-de-aanvang af, Ds Danhof van Kalamazoo. Deze werd onder beperkende bepalingen met zijn volgelingen weer in de Chr. Geref. Kerk opgenomen. Ook in de Ds Hoeksema trouw gebleven kerken en personen was het niet steeds pais en vree. Ds Hoeksema was de ver uit dominerende figuur in de Prot. Ref. Kerk. En hij regeerde bijna op dictatoriale wijze in de Prot. Geref. Kerken. Hij duldde geen tegenspraak ten aanzien van de door hem geleerde theologie. Nagenoeg alle predikanten van deze kerkengroep waren na verloop van jaren zijn leerlingen. Want met Ds Ophoff verzorgde hij de gehele opleiding tot predikant. Bovendien redigeerde hij het blad van zijn denominatie namelijk The Standard Bearer. En zoals het zo dikwijls gaat in dergelijke gevallen, de theologie binnen de Prot. Geref. Kerk verschraalde tot het uittentreure herhalen van wat in de strijd van de twintiger jaren door Ds Hoeksema op de voorgrond was geschoven. Met de prediking ging het evenzo.

In de kerken kwam geleidelijk bij velen een gevoel van onbehagen. Ze kwam o.a. tot uiting in de uitgave van een blad naast de Standard Bearer n.l. van Concordia. Vooral ook de kennisgeving van wat Prof. Schilder publiceerde, wat door de predikanten van de Prot. Geref. Kerk trouw werd gevolgd, bracht velen aan 't nadenken over de theologische en kerkelijke situatie van eigen kerkengroep. Speciaal ook de bezoeken van Prof. Schilder aan Amerika in 1939 en in 1947 hebben diepe indruk gemaakt in de Prot. Geref. Kerken.

Na de oorlog was er grote sympathie bij de Prot. Geref. Kerken voor de vrijgemaakte kerken. En omgekeerd. De eersten hebben zeer veel gedaan om de ellende van vlak na de oorlog te lenigen. Eenzelfde kerkelijke „behandeling” welke de beide kerkengroepen hadden ondergaan wekte als vanzelf ook mee-leven. Prof. Schilder werd na de oorlog buitengewoon hartelijk door deze kerken ontvangen. En het bezoek van de Prot. Geref. predikanten Kok en De Jong aan ons land wekte allerwege sympathie voor de Amerikaanse broeders.

Toen dan ook de emigratie uit ons land naar Amerika begon werd de leden onzer kerken algemeen geadviseerd vóór alles contact te zoeken met de Prot. Geref. Kerken van Noord-Amerika. Wel waren er onder ons broeders die waarschuwde — ze hadden wat meer studie gemaakt van de ideeën van Ds Hoeksema — maar er werd in de eerste tijd niet naar hen geluisterd.

De moeiten ontstonden in Amerika! De vrijgemaakte broeders schrokken van wat er in de Prot. Geref. Kerken over verbond en doop werd geleerd. En vele Prot. Geref. schrokken toen zij van nabij met de opvattingen der „vrijgemaakten” kennis maakten. Een Prot. Geref. predikant die een gemeente van „vrijgemaakten” in Canada diende vroeg aan de synode van zijn kerken hoe hij met deze broeders moest handelen? Als gevolg daarvan aanvaardde de synode van de Prot. Geref. Kerken een door Ds Hoeksema opgestelde „Korte Verklaring van beginselen van de Prot. Geref. Kerken”. Daarin werd o.a. radicaal verworpen de opvatting, dat „de belofte des Evangelies is een genadige aanbieding van heil van Godswege aan alle mensen”, of ook „een voorwaardelijk aanbod aan allen die geboren worden in de historische lijn des verbonds, dat is aan allen die gedoopt zijn. De belofte des Evangelies wordt getypeerd als „een eed Gods dat Hij onfeilbaar al de uitverkorenen wil leiden tot zaligheid en eeuwige heerlijkheid door het geloof”. Fel keert dat stuk zich ook tegen de idee, dat de belofte des verbonds „voorwaardelijk” zou zijn. Zij is „alleen” voor de uitverkorenen, „want God kan niet beloven datgene wat niet in objectieve zin door Christus verdiend is”. Aan het evangelie en de sacramenten werd tweërlei gecoördineerde functie toegekend. „Beide, sacramenten zowel als de prediking van het Evangelie, (zijn) reuke des doods ten dode voor de verworpenen, zowel als een reuke des levens voor de uitverkorenen”. Met andere woorden: wat de Prot. Geref. Kerken leerden was nog veel en veel „erger” dan wat de synoden van 1944 hadden geleerd!

In de Prot. Geref. Kerken ontstond scherpe kritiek op deze „Korte Verklaring” speciaal over de wijze waarop ze was aanvaard. Prof. Schilder schreef er zijn bewogen brochure tegen: „Bovenschriftuurlijke binding — een nieuw gevaar”.

In de Prot. Geref. Kerken werd het sindsdien niet meer rustig. De spanning nam steeds toe. Het latente conflict kwam ten slotte tot een uitbarsting toen Ds Hoeksema zijn collega Ds De Wolf aanklaagde vanwege twee door deze gedane uitspraken in een preek namelijk: „God belooft ieder van u dat als gij gelooft, gij behouden zult worden” (God promises evergone of you that if you believe, you shall be saved) en: „Onze daad van bekering is een voorwaarde om in het koninkrijk van God in te gaan”. (Our act of conversion is a prerequisite to enter into the kingdom of God). Toen Ds De Wolf aan zijn opvattingen vasthield, werd hij geschorst. Het gevolg was dat de kleine groep Prot. Geref. Kerk in tweeën scheurde. Een zee van ellende was daarvan het gevolg. Inclusief processen over de kerkegoederen en een zeer vinnige polemiek van de zijde van Ds Hoeksema. Een van de predikanten van de groep-De Wolf was een schoonzoon van Ds Hoeksema. De meerderheid der Prot. Geref. Kerken volgde Ds De Wolf. De onder ons bekende Ds B. Kok en Ds De Jong behoorden ook tot de groep-De Wolf.

Sinds deze kerkelijke scheuring zijn weer enkele jaren verlopen. De groep Ds Wolf zocht contact met de Chr. Geref. Kerk. Een ontmoeting van deputaten en een correspondentie volgde en deze zomer kwam de hereniging van de „De Wolf-groep” met de Chr. Geref. Kerk tot stand. Op de laatst gehouden synode van de Prot. Geref. Kerken werd de volgende Acte van hereniging aanvaard.

Besluit

tot hereniging van Protestants Gereformeerd en Christelijk Gereformeerd

Aangezien beide kerkelijke gemeenschappen de gereformeerde waarheid liefhebben, de Drie Formulieren van Enigheid onderschrijven, zich toelagen op de christelijke opvoeding en de zending, er aan vasthouden dat reine prediking van het woord en de zuivere bediening van de sacramenten en de getrouwe uitoefening van de christelijke tucht de merktekenen van de ware kerk zijn, en de bijbelse grondslag en de con-

fessionele formuleringen van de leer omtrent de goddelijke besluiten, de onwederstandelijke genade en de antithese aanvaarden en

aangezien de Christelijke Gereformeerde Kerk, in een officiële verklarende uitspraak aangenomen door haar synode van 1959 en ontvangen door onze synode van 1960 haar standpunt ten aanzien van de drie punten wijzigde en verduidelijkte (modified and clarified) en

aangezien de Christelijk Gereformeerde Kerk voorts officieel heeft uitgesproken in een brief aangenomen door haar synode van 1960 en ontvangen door onze synode van oktober 1960, dat zij „niet eist onderwerping in de zin van het vragen van algehele instemming met de Drie Punten” en „erkent en dragen wil bezwaren welke gij (wij) mocht hebben, in de verwachting dat wij tezamen te eniger tijd tot een beter verstaan van de waarheid mogen komen en niet uitsluit hen die daaromtrent zekere huivering koesteren of afwijkende interpretaties voorstaan zo lang zij zich onthouden van propaganda voor hun interpretaties” en

aangezien de Christelijke Gereformeerde Kerk voorts officieel heeft uitgesproken in haar laatste brief aangenomen door haar synode van 1961 en ontvangen door onze synode in juli 1961, dat in de door haar voorgestelde basis voor hereniging zij geen „inbreuk maakt op het protestants beginsel van de vrijheid der profeten” en „dat deze ten volle gegarandeerd is in de voorgestelde basis” en

aangezien, wij hebben uitgesproken „dat wij de Drie Punten niet langer ten laste leggen dat zij arminiaans of pelagiaans zijn en ook niet pleiten voor vrijheid om te ageren en onrust en twist in de kerken te verwekken”. Maar „dat wij tegenstander zijn van agitatie, propaganda of enige onbetamelijke of revolutionaire actie in de kerk”

zo zij besloten daarom, in het belang van het zoeken van de eenheid van de kerk van Christus, dat wij uitspreken dat wij niet langer gerechtigd zijn tot het handhaven van een afzonderlijk bestaan als kerkengroep en dat wij, de synode van de Protestants Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen in juli 1961, aanvaarden de voorgestelde basis voor hereniging en daarmee instemmen, zoals die uitgesproken en omschreven is door de Christelijke Gereformeerde Kerk in haar mededelingen van 1960 onder de punten „a” en „b” te weten:

„a. Indien gij er mee wilt instemmen dat de Drie Punten noch arminiaans noch pelagiaans zijn; dat in het licht van de officiële interpretatie gegeven door onze synode van 1959, het bezwaar dat de Drie Punten in strijd zijn met de Schrift en de formulieren van enigheid ongegrond is; en dat gij ermee accoord gaat met te zullen ageren tegen de officiële interpretaties;

„b. Indien wij met eisen onderwerping in de zin van het vragen van algehele instemming met de Drie Punten; wij erkennen en dragen bezwaren welke gij mocht hebben, in de verwachting dat wij tezamen te eniger tijd mogen komen tot een beter verstaan van de waarheid; en niet uitsluiten hen, die daaromtrent zekere huivering koesteren of afwijkende interpretaties hebben zo lang zij zich onthouden van propaganda voor deze interpretatie”

en zo een vereniging aangaan met de Christelijke Gereformeerde Kerk op deze basis en zo onze kerken adviseren op haar beurt de eenheid te bewerkstelligen overeenkomstig de wijze welke door de Christelijke Gereformeerde Kerk werd voorgesteld in de vijf punten welke als procedure in deze in haar mededeling van juni 1961 zijn omschreven, namelijk:

1. Elke gemeente welke oordeelt, dat het gewent is als afzonderlijke eenheid te blijven voortbestaan, zal daarover overleg plegen met de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk of Kerken. Als zij er mee instemmen, dat er plaats is voor nog een Christelijke Gereformeerde Kerk in die plaats, dan zal de zaak als geregeld beschouwd worden wanneer de classis haar goedkeuring heeft gegeven;

„2. Als er in enig opzicht verschil van opvatting is zal de zaak onderworpen worden aan het oordeel van de classis van de Christelijke Gereformeerde Kerk van dat ressort en haar beslissing zal door de betrokken kerken worden aanvaard;

„3. Als de Protestants Geref. Kerk een predikant heeft, zal hij zich onderwerpen aan een colloquium doctum van de classisale vergadering, dat, indien dat een bevredigend verloop heeft, hem een geordende positie zal geven als Chr. Geref. dienaar des woords ten opzichte van de gehele kerkelijke denominatie;

„4. Als de Protestants Geref. Kerk haar zelfstandig bestuur beëindigt, zodat de leden daarvan zich kunnen voegen bij de Christel. Geref. Kerken in de omgeving, zullen zulke leden op vertoon van attestaties ontvangen worden in Christelijke Geref. Kerken;

„5. Zodra de synode van de Protestants Gereformeerde Kerken het accoord van hereniging zal hebben goedgekeurd zal de dienaar des Woords van een Protest. Geref. Kerk welke ophoudt zelfstandig te bestaan verkiesbaar zijn voor een beroep in de Christelijke Geref. denominatie. Na het ontvangen van een beroep naar een Chr. Geref. Kerk zal hij zich onderwerpen aan een colloquium doctum. Een dienaar des woords die een colloquium doctum begeert vóór-

dat hij een beroep ontvangt zal het recht hebben dat te ontvangen.

Vastgesteld in de Synode van de Protest. Geref. Kerken 13 juli 1961.

Bij de Prot. Geref. Kerken welke in deze hereniging waren betrokken behoorden 17 gemeenten. Ze omvatten ongeveer acht honderd gezinnen. Kort na de laatste synode van deze kerkengroep verscheen ook het laatste nummer van het orgaan van de „De Wolf-groep”, namelijk de „Reformed Guardian”. Het is uiteraard niet mogelijk om uit de verte de gang van zaken wat deze hereniging betreft precies te beschrijven. We gaven ter nadere informatie van de lezers enkele feiten door. De zeer kleine kerkengroep, welke Ds Hoeksema trouw is gebleven, handhaaft de oude ideeën van de Prot. Geref. Kerken met onverzwakte kracht en consequentie.

C. V.

EEN VRAAG NAAR DANKBEWIJZEN

Mag het bestuur van het Gereformeerd Lyceum nog even Uw aandacht?

Er is voor ons Gereformeerd Lyceum een mijspaal bereikt. Nu de Minister onze H.B.S.-B afdeling voor subsidie heeft voorgedragen, zullen straks onze financiële zorgen aanmerkelijk worden verlicht. Hiervoor is grote dankbaarheid in ons hart.

Reeds eerder werd gepubliceerd, dat dit niet mag worden uitgelegd als zouden geen gelden voor de voortzetting van het onderwijs aan het Gereformeerd Lyceum meer nodig zijn. Dit zou een verkeerde conclusie zijn.

Tot 1 januari 1962 staat deze inrichting nog geheel voor onze rekening, ook financieel. Dat betekent, dat wij tot die datum nog ongeveer f 35.000.— nodig hebben.

Wij weten, dat ons gehele gereformeerde volk dankbaar is en wij weten het uit ervaring, dat men dit ook in daden wil uiten. Hoe kan het ook anders!

U weet al wat wij bedoelen: Wij willen U door dit stukje de weg wijzen om die dank te tonen.

Laten we onder deze zaak gezamenlijk de schouders zetten en onze dankgave storten op postrekening 123650 van De Vereniging voor Ger. Middelb. en V.H.Onderwijs te Rotterdam, of die gave aan onze plaatselijke correspondent afdragen. Doe het snel, U mocht het eens vergeten!

Het bestuur van het Gereformeerd Lyceum.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Schouwerzijl: P. P. Goossens van Amersfoort; naar Veenendaal: kand. J. D. Wielenga van Rotterdam.

Bevestiging en Intree. Na bevestigd te zijn door Ds C. J. Smelik, die daarbij preekte over 2 Cor. 11 : 30—12 : 7c, deed Ds R. Timmerman, gekomen van Hijken-Hooghalen zijn intree in de Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg. Ds Timmerman preekte daarbij over Joh. 17 : 21a.

Kand. J. A. de Vries werd bevestigd als predikant van de Geref. Kerk van Culemborg door ds H. Brink van Krommenie. Deze preekte bij die gelegenheid over Joh. 15 : 15—17. Ds de Vries held een intrepreek over Micha 7 : 14.

Afscheid. Ds H. de Vries nam afscheid van de Geref. Kerken van Koudum en Sneek. Hij bediende daarbij het woord over Num. 6 : 24—26.

Beroepbaar. Door de classis Enschede werd preparatoir geëxamineerd en beroepbaar gesteld: kand. M. van der Wel, Vianenweg 39a, Holteln.

Propaedeutisch-examen. Geslaagd voor het propaedeutisch-examen de Heer M. van Veelen, P. C. Hooftlaan 11, Driehuis-Velsen.

Adressen. Ds R. Timmerman, Da Costastr. 27, Bunschoten; **ds C. J. Smelik**, Bunschoten-Spakenburg, tel. no 03499-527; **Bussum:** adres scriba, Lothariusstraat 95, Bussum; **Nijmegen:** scriba G. Misker, Graafseweg 61, Nijmegen, tel. 26458; **ds J. Keuning**, Oosterwoldseweg 16, Haulerwijk; **Treebeek-Brunssum:** J. de Graaf, Populierstr. 11, Brunssum; **Amersfoort-W.:** scriba Chr. Padding, Spaarnestr. 93, Amersfoort, tel. 03490-9221; **Voor-schoten:** scriba Ir A. van der Ploeg, J. W. Friso-laan 31, Voorchoten, tel. 01717-2110; **Vlaardin-gen,** adres diakonie, P. A. E. Alderliesten, Mark-graafaan 153, Vlaardingen; **Enkhuizen:** scriba K. Kooiman, Knokkel 5, Andijk-O., tel. 02289-650; **Wormerveer:** scriba M. van der Graaf, Karel Doormanstr. 3, tel. 02980-8220.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. j. Studenten abonnement f 6.- per jaar. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.